

**Sprawozdanie z konsultacji społecznych projektu
Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030 – v.02**

Lp.	Część dokumentu, do którego odnosi się uwaga (rozdział/punkt)	Strona	Treść uwagi (propozycja zmiany)	Uzasadnienie uwagi	Rozpatrzenie uwag
1.	Zał. nr 2: Potencjały i wyzwania rozwojowe województwa śląskiego w kontekście sprawiedliwej transformacji. Odnośnie punktu: Stan i jakość wód	72	„Największe zagrożenia dla gospodarki wodnej w województwie śląskim stanowią m.in.: [...]a także zanieczyszczenia pochodzące z obszarów rolniczych, stawów rybnych [...] „ – wykreślić stawy rybne	Jakie zanieczyszczenia pochodzą ze stawów rybnych? Idąc tym tokiem zasypmy stawy i przestańmy hodować ryby. Zwracam uwagę także na to, że popularne ostatnio jest zatrzymywanie wody i jako hodowca karpia, dokarmiam kormorany, wydry i czaple. Ponadto MPZP Gminy Pawłowice nie pozwala mi budowy gospodarstwa przy stawie w celu efektywniejszego chowu ryb, który może zrekompensować w niewielkim stopniu likwidację górnictwa. Wnioskuje o możliwość rozwinięcia gospodarstwa rybnego poprzez zabudowę zagrodową.	Uwaga uwzględniona. <i>Tekst został usunięty.</i>
2.	Zał. nr 2: Potencjały i wyzwania rozwojowe województwa śląskiego w kontekście sprawiedliwej transformacji. Odnośnie punktu: Turystyka i rekreacja	56	Kluczowe wyzwania rozwojowe: „Poprawa jakości życia mieszkańców podregionów górniczych, w szczególności w zakresie ochrony zdrowia” - na stronie 16 jest opis rozbudowanej logistyki (transport a co za tym idzie, hałas komunikacyjny) Zdrowie mieszkańców przy jednoczesnym braku ekranów akustycznych i coraz większy napływ pojazdów to dwie sprzeczne rzeczy.	W Warszowicach, Gmina Pawłowice postawiono ekrany akustyczne, ale nie wszyscy mieszkańcy je otrzymali. Dlaczego pojedyncze posesje są pominięte?	Uwaga nieuwzględniona. <i>Nie dotyczy zapisów dokumentu.</i>
HIPH					
3.	Uwagi o charakterze odnoszącym się do całego dokumentu	1-55	Potrzeba znacząco większego uwzględnienia specyfiki, wyzwań transformacyjnych i koniecznych mechanizmów wsparcia dla przemysłów energochłonnych, w	Z przemysłowego i gospodarczego punktu widzenia projekt Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030 (dalej: TPST), w swoim podstawowym zakresie, koncentruje się na branży górniczej oraz energetycznej opartej na węglu	Uwaga nieuwzględniona. <i>W TPST województwa śląskiego jedynie sygnalizuje się ten sektor natomiast nie jest planowany do wsparcia z</i>

			<p>tym szczególnie hutnictwa, w świetle głównego celu Funduszu tj. łagodzenia skutków społecznych, gospodarczych i środowiskowych przejścia na gospodarkę neutralną dla klimatu</p>	<p>kamiennym, tak jakby działalności te miały być w perspektywie roku 2030, przynajmniej w jakiejś części, zakazane i stąd zachodziła potrzeba szybkiej transformacji.</p> <p>W rozporządzeniu ustanawiającym Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (wniosek Komisji Europejskiej) podkreśla się, że mechanizm sprawiedliwej transformacji będzie się koncentrował na regionach i sektorach, które najsilniej odczują jej skutki ze względu na swoją zależność od paliw kopalnych lub od procesów przemysłowych charakteryzujących się wysoką intensywnością emisji gazów cieplarnianych. Sektory charakteryzujące się wysoką intensywnością emisji gazów cieplarnianych będą musiały przejść proces transformacji: dotyczy to działalności gospodarczej, w przypadku której możliwe jest zastąpienie wysokoemisyjnych procesów alternatywnymi rozwiązaniami technologicznymi. Do osiągnięcia celów klimatycznych redukcji emisji do 2030 r. oraz neutralności do klimatycznej do 2050 r., niezbędne jest przeprowadzenie kapitałochłonnych inwestycji w przemyśle energochłonnym.</p> <p>Wskazane jest zatem głębsze i bardziej poprawne metodyczne zdiagnozowanie przyczyn wyzwań transformacyjnych województwa śląskiego. Tą postawą, jest przede wszystkim prowadzona w konsekwentny sposób polityka klimatyczna Unii Europejskiej, dla której podstawowym narzędziem wdrożonym w celu ograniczenia emisji gazów cieplarnianych jest unijny system handlu uprawnieniami do emisji (EU ETS). Tymczasem w TPST o ETS wspomniane zostaje tylko raz na stronie 6, i to w kontekście sektorów nieobjętych systemem EU ETS, zaś w załączniku nr 2 do TPST EU ETS jedynie na stronach 65 i 66, i to wyłącznie w kontekście punktu: „Firmy wysokoemisyjne, energochłonne”. Przyjęcie takiej głębszej i bardziej poprawnej metodycznie diagnozy powinno w efekcie spowodować, że:</p>	<p><i>poziomu regionalnego na obecnym etapie procesu. Wsparcie sektora wysokoemisyjnego będzie przedmiotem kolejnych etapów procesu transformacji.</i></p>
--	--	--	---	---	--

				<ul style="list-style-type: none"> • sektor energetyczny opisany zostałby w TPST jako powodowany czynnikami ekonomicznymi (przede wszystkim wzrost ceny uprawnień do emisji CO₂) do dokonania szybkiej transformacji technologicznej oddziałującej na sytuację województwa śląskiego; • w znacznie większym zakresie uwzględniona zostałaby w TPST specyfika, wyzwania transformacyjne i konieczne mechanizmy wsparcia przemysłu takiego jak m.in. hutnictwo wielkopiecowe, który w ramach systemu EU ETS ponosi bezpośrednie koszty uprawnień do emisji CO₂ w ramach emisji procesowych (TPST nie odnosi się przykładowo specyficznie do zagadnienia wykorzystania koksu w procesie wielkopiecowym jako procesowego źródła emisji); • w znacznie większym zakresie uwzględniona zostałaby w TPST specyfika, wyzwania transformacyjne i konieczne mechanizmy wsparcia przemysłu takiego jak m.in. hutnictwo oparte na piecu elektrycznym, które ponosi znaczące pośrednie koszty uprawnień do emisji CO₂; • górnictwo węgla kamiennego opisane zostałoby w efekcie jako sektor, który za sprawą powyższych mechanizmów oraz szeroko rozumianej presji społecznej ukierunkowanej na odchodzenie od paliw kopalnych znajduje się w sytuacji drastycznie zmniejszającego się popytu na węgiel kamienny i właśnie z tego powodu zmuszony jest do szybkiej transformacji. <p>W TPST podkreślono, że dla osiągnięcia celów klimatycznych kluczowy będzie proces dywersyfikacji gospodarki, unowocześnienia procesów produkcji i tworzenia nowych firm w obszarach specjalizacji</p>	
--	--	--	--	--	--

				<p>technologicznych regionu oraz podniesienie jej poziomu innowacyjności. Wskazano sektory, na które transformacja będzie miała największy wpływ: sektor wydobywczy i sektory przemysłu charakteryzujące się wysoką emisyjnością i energochłonnością procesów produkcyjnych: paliwowy, energetyczny, metalurgiczny, mineralny, chemiczny. Mimo wskazania wprost listy energochłonnych sektorów podlegających transformacji, nie rozwinięto diagnozy skutków tego procesu. Nie wskazano również planów wsparcia tych sektorów w związku z transformacją wynikającą z potrzeby zastąpienia obecnie stosowanych paliw kopalnych, czy zagrożenia zjawiskiem ucieczki emisji.</p> <p>Przyjęta błędna metodyka TPST przełożyła się w efekcie na to, że hutnictwo zostało w TPST wzmiankowane zaledwie w jednym akapicie, na stronie 23 TPST i to jedynie w kontekście struktury handlu międzynarodowego, zaś analiza specyfiki, wyzwań transformacyjnych i koniecznych mechanizmów wsparcia dla przemysłów energochłonnych, w tym szczególnie hutnictwa, została faktycznie pominięta.</p>	
4.	Uwagi do części 1.1 załącznika nr 2 do TPST	Str. 6 załącznika nr 2 do TPST	Błędna teza, że model aktywności zawodowej będzie się musiał zmienić w hutnictwie.	<p>Załącznik nr 2 jedynie w dwóch akapitach odnosi się bezpośrednio do hutnictwa. Nasze uwagi do sposobu odniesienia się do hutnictwa zawarte na stronie 66 tego załącznika zostały opisane w punkcie 1. powyżej.</p> <p>Drugi raz hutnictwo w załączniku nr 2 wzmiankowane jest na stronie 6 w następującym kontekście „Model aktywności zawodowej mieszkańców regionu, spośród których znaczna część zatrudniona jest przez dużych pracodawców, jakimi są liczne zakłady przemysłowe, w szczególności z branży górniczej, energetycznej czy hutniczej, będzie musiał ulec przeobrażeniom.” Taki sposób ujęcia może prowadzić do mylnych wniosków jakoby hutnictwo było branżą schyłkową. W tym względzie należy podkreślić, że:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nie należy oczekiwać w przewidywalnej przyszłości fundamentalnej zmiany, aby hutnictwo miało w przyszłości funkcjonować w 	<p>Uwaga nieuwzględniona.</p> <p><i>W TPST województwa śląskiego sektor hutnictwa zaliczony został do katalogu sektorów podlegających transformacji, natomiast sektorem schyłkowym jest górnictwo (patrz podrozdział 2.1.)</i></p>

				<p>innej formule niż duże zakłady zatrudniające wielu pracowników, jest to zbyt kapitałochłonny sektor silnie zorientowany na wykorzystanie efektu skali;</p> <p>2. Należy pokreślić, że stal jest tworzywem zarówno teraźniejszości, jak i przyszłości, materiałem recyklingowalnym nieskończoną ilość razy, na którym oparty jest rozwój gospodarczy wszystkich nowoczesnych gospodarek. Zatem, przy odpowiednim uwzględnieniu, m.in. w TPST, specyfiki wyzwań transformacyjnych i koniecznych mechanizmów wsparcia dla hutnictwa, branża ta może w kolejnych latach i dekadach dynamicznie się rozwijać, zarówno w województwie śląskim, jak i w całym kraju. W efekcie, w hutnictwie, w przeciwieństwie do branży górniczej i energetyki konwencjonalnej nie istnieje swoisty automatyzm redukcji zatrudnienia w związku z dokonywaną transformacją. Co więcej, w sprzyjających okolicznościach gospodarczych i polityki gospodarczej to zatrudnienie zarówno w hutnictwie, jak i w otoczeniu hutnictwa mogłoby wzrastać.</p> <p>Powyższe aspekty zostały w TPST i w załącznikach do niego faktycznie pominięte.</p>	
Jastrzębie - Zdrój					
5.	1. opis procesu transformacji (...) 1.1 opis oczekiwanego procesu transformacji (...)	5	„...która wymagała będzie zmian na poziomie społecznym, gospodarczym i technologicznym...”	Dodanie kluczowego obszaru transformacji – gospodarki.	Uwaga uwzględniona.
6.	1. opis procesu transformacji (...) 1.1 opis oczekiwanego procesu transformacji (...)	5	„... przejście do <i>gospodarki</i> neutralnej dla klimatu...:	Zmiana słowa „społeczeństwo” na „gospodarka” co w kwestii neutralności dla klimatu jest logiczne.	Uwaga uwzględniona.

7.	1. opis procesu transformacji (...) 1.1 opis oczekiwanego procesu transformacji (...)	5	„..., rozwoju sektora B=R oraz wdrożenie założeń dla przemysłu 4.0..”	Wdrożenie założeń przemysłu 4.0 jest kluczowe i niezbędne dla transformacji gospodarczej regionu.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Szczegółowe rozstrzygnięcia co do zakresu i kierunków wsparcia znajdują się w punkcie 2.4, a opis punktu 1.1. pokazuje jedynie pewną logikę procesu i jego skutki, nie precyzując szczegółowych działań, które będą realizowane w ramach TPST.</i>
8.	1. opis procesu transformacji (...) 1.1 opis oczekiwanego procesu transformacji (...) Bezpieczeństwo energetyczne	5	„...zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego jest najważniejszym wyzwaniem stojącym przed sektorem...”	Uzasadnieniem jest samo sformułowanie – bezpieczeństwo energetyczne kraju nie jest jednym z najważniejszych wyzwań, jest głównym zadaniem sektora.	Uwaga uwzględniona.
9.	1. opis procesu transformacji (...) 1.1 opis oczekiwanego procesu transformacji (...) Bezpieczeństwo energetyczne	6	Uwaga do zdania w akapicie drugim odnośnie kwestii harmonogramu wygaszania elektrowni węglowych i kwestia uzgodnienia tego ze stroną związkową w umowie społ.	W sytuacji odrzucenia lub zakwestionowania lub wniesienia uwag do umowy społecznej przez KE istnieje ryzyko zakwestionowania przez analogię tych części RPST odnoszącego się wprost i odwołującego do uzgodnień i harmonogramowe z umowy społecznej. Analogiczna uwaga dotyczy str. 8 i odwołania się do umowy społecznej w zakresie wygaszania produkcji węgla kamiennego.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Dokument będzie podlegał dalszym konsultacjom na poziomie ministerialnym oraz KE, w ramach których możliwe będzie korygowanie/zmiana zapisów zgodnie ze stanem bieżącym.</i>
10.	Diagnoza wyzwań związanych z transformacją Szczegółowa analiza diagnostyczna	24	Ostatni akapit – województwo śląskie jest najbardziej zależnym od węgla regionem UE.	Jeżeli w UE to i w Polsce.	Uwaga uwzględniona. <i>Tekst został usunięty.</i>
11.	2. Diagnoza wyzwań związanych z transformacją Szczegółowa analiza diagnostyczna	25	Akapit 4 – prognozy odnośnie zwolnień grupowych	Źródło, na podstawie którego opracowano prognozę. Wskazanie horyzontu czasowego którego dotyczy. Jakie sektory i jakie miejsca pracy są najbardziej zagrożone.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Brak szczegółowych danych we wskazanym zakresie.</i>
12.	2. Diagnoza wyzwań związanych z transformacją	27	Akapit 3	Wzrost zainteresowania ofertą gmin górniczych wśród inwestorów krajowych i zagranicznych jest kluczowe dla powodzenia procesu transformacji. Bez pojawienia się	Uwaga uwzględniona. <i>Tekst został dodany.</i>

	Szczegółowa analiza diagnostyczna		W zdaniu: „...postrzeganie regionu jako...”, dodać sformułowanie: i prowadzenia/rozwoju biznesu”	na obszarze gmin zakładów/miejsc pracy nie powiodą się projekty szkoleniowe i kompetencyjne ponieważ osoby w dalszym ciągu nie znajdą zatrudnienia w regionie co pogłębi depopulację i utratę funkcji społecznych i gospodarczych.	
13.	2. Diagnoza wyzwań związanych z transformacją Szczegółowa analiza diagnostyczna	28	Akapit 3 Wskazać na konieczność wypełnienia luki kompetencyjnej obok zmiany profilu kształcenia czy konieczności przekwalifikowania.	Kompetencje pracowników gmin górniczych odpowiadają lokalnemu zapotrzebowaniu, a to tworzone jest przede wszystkim przez górnictwo – z czym związane są podstawowe kwalifikacje pracowników sektora. Obecnie kluczowe dla rozwoju rynku pracy są kompetencje cyfrowe. Konieczne jest uzupełnienie tej luki szczególnie u osób w wieku 30-40 lat, które będą przez kolejne 25-35 lat obecne na rynku pracy.	Uwaga uwzględniona. <i>Tekst został dodany.</i>
14.	2.2. Potrzeby i cele w zakresie rozwoju do 2030r. służącego osiągnięciu neutralności klimatycznej do 2050r. Obszar gospodarka Cel operacyjny: Innowacyjna i niskoemisyjna gospodarka	29	W pierwszym punkcie brak informacji o jednostkach naukowo badawczych uczelni, w związku z powyższym proponujemy by w w/w punkcie dopisać: „ze szczególnym uwzględnieniem jednostek naukowych uczelni wyższych w regionie”.	W proces rozwoju województwa powinno się włączyć również bazy badawczo – rozwojowe uczelni w województwie śląskim.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Brak podstawy do doprecyzowania rezultatów celu operacyjnego. Wsparcie B+R nie jest przedmiotem wsparcia FST jako takiego, natomiast będzie przedmiotem wsparcia ze środków innych funduszy Polityki Spójności (np. FENG, FENIKS).</i>
15.	2.2 Potrzeby i cele w zakresie rozwoju do 2030 r. Zdywersyfikowana oraz zasobno-i ...”	30	Dodać tiret: gospodarka w obiegu zamkniętym.	Gospodarka w obiegu zamkniętym jest podstawą w zakresie zasobno- i energooszczędności lokalnej gospodarki.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Proponowany zapis dubluje ostatni tiret.</i>
16.	2.2 Potrzeby i cele w zakresie rozwoju do 2030 r. Silna przedsiębiorczość podregionów	30	Sformułowanie „podregion” zamienić na gminę górniczą.	Czy sformułowanie to jest rozumiane jako podregion NUTS3 w rozumieniu nomenklatury UE czy też jest subregionem. Stąd propozycja zamiany określenia na gminę górniczą.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Cele operacyjne odnoszą się do obszaru podregionów wskazanych w aneksie D Zaleceń dla Polski w 2020.</i>

17.	2.2 Potrzeby i cele w zakresie rozwoju do 2030 r. Silna przedsiębiorczość podregionów	30	Dodać: Do wyzwania dodać sformułowanie innowacyjności. - Stworzenie warunków do wzrostu napływu inwestycji zewnętrznych tworzących atrakcyjne pod względem jakościowym i ilościowym miejsca pracy; - wzrost powiązań kooperacyjnych między przedsiębiorcami; Do tiretu dotyczącego branży kreatywnej dodać: sektor BSS oraz przemysł 4.0	Kompleksowe podejście do rozwoju gospodarczego jako warunku transformacji województwa śląskiego i zahamowania procesów depopulacji oraz utraty funkcji społecznych i gospodarczych przez gminy górnicze.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Brak podstaw do wskazywania szczegółowych sektorów w branży kreatywnej. Innowacyjność jest wskazana w innym celu operacyjnym.</i>
18.	2.2 Potrzeby i cele w zakresie rozwoju do 2030r. służącego osiągnięciu neutralności klimatycznej do 2050r. Obszar środowisko Cel operacyjny: Zbilansowana energetyka oparta o alternatywne źródła energii	30	Uzupełnić trzeci punkt o informacje o zbiornikach wodnych powstałych w wyniku działalności górniczej – punkt po zmianach „Zmniejszenie powierzchni terenów poprzemysłowych, pogórnich w tym powstałych w wyniku działalności górniczej zbiorników wodnych w wyniku budowy instalacji OZE”	Transformacja energetyczna w regionie powinna zostać przeprowadzona przy użyciu wszystkich „zasobów” powstałych podczas działalności kopalń	Uwaga nieuwzględniona. <i>Cel operacyjny jest nastawiony na wykorzystanie terenów pogórnich pod instalacje OZE.</i>
19.	2.2 Potrzeby i cele w zakresie rozwoju do 2030r. służącego osiągnięciu neutralności klimatycznej do 2050r. Obszar środowisko Cel operacyjny: Zbilansowana energetyka oparta o alternatywne źródła energii	30	Dodać punkt: „Zagospodarowanie hałd kopalnianych”	j.w.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Hałda jest elementem terenów pogórnich, które będą poddawane zagospodarowaniu. Nie ma potrzeby wskazywania szczegółowych elementów terenów pogórnich.</i>
20.	2.2 Potrzeby i cele w zakresie rozwoju do 2030r. służącego osiągnięciu neutralności klimatycznej do 2050r.	31	Brak informacji o wykorzystaniu hałd, w związku z powyższym proponujemy by punkt drugi miał brzmienie: „Wykorzystanie terenów poprzemysłowych w tym	Województwo śląskie posiada największą ilość hałd górniczych, w związku z powyższym powinny być one wykorzystywane w wszelki możliwy sposób	Uwaga nieuwzględniona. <i>Hałda jest elementem terenów pogórnich/poprzemysłowych, które będą poddawane zagospodarowaniu. Nie ma</i>

	Obszar środowisko Cel operacyjny: Efektywne wykorzystanie terenów przemysłowych na cele gospodarcze, środowiskowe i społeczne		zagospodarowanie hałd na cele rozwojowe regionu.		<i>potrzeby wskazywania szczegółowych elementów terenów pogórnich.</i>
21.	2.2 Potrzeby i cele w zakresie rozwoju do 2030r. służącego osiągnięciu neutralności klimatycznej do 2050r. Obszar środowisko cel operacyjny: Efektywny system wzmacniający mobilność regionu	31	W punkcie drugim brak informacji o transporcie kolejowym, w związku z powyższym proponujemy by otrzymał on brzmienie „Poprawa komunikacji na poziomie subregionalnym i lokalnym poprzez rozbudowę infrastruktury transportu zbiorowego, w tym transportu kolejowego oraz działania na rzecz integracji taryfowej oraz wprowadzenia ITS	Województwo śląskie charakteryzuje się dużym natężeniem transportu samochodowego przy małym wykorzystaniu transportu zbiorowego, w związku z powyższym należy wykorzystać również transport kolejowy	Uwaga nieuwzględniona. <i>Wsparcie transportu kolejowego nie jest przedmiotem wsparcia FST, natomiast będzie przedmiotem wsparcia ze środków innych funduszy Polityki Spójności (np. FS, KPO).</i>
22.	2.2 Potrzeby i cele w zakresie rozwoju do 2030 r. Silna przedsiębiorczość podregionów Cel operacyjny: efektywne wykorzystanie terenów po górniczych	31	Po wyrazie ...”społeczne” dodać: w tym kulturalne	Pozwoli to na kompleksową realizację projektów zmieniających przeznaczenie i funkcje terenów po przemysłowym	Uwaga nieuwzględniona. <i>Wsparcie kultury nie jest przedmiotem wsparcia FST, natomiast będzie przedmiotem wsparcia ze środków innych funduszy Polityki Spójności (np. FENIKS).</i>
23.	2.2 Potrzeby i cele w zakresie rozwoju do 2030 r. Obszar społeczeństwo	31	W tirecie: rozwój kształcenia po słowie przedsiębiorcy dodać „i ich stowarzyszeniom” lub „samorządom gospodarczym”. Dodać tiret - stworzenie w gminach warunków do działań związanych ze zmianą kompetencji	Kompleksowa realizacja działań w zakresie zmian kwalifikacji pracowników już obecnych na rynku pracy jak i wchodzących na niego.	Uwaga częściowo uwzględniona. <i>W zakresie współpracy z przedsiębiorcami rozszerzono zakres o ich otoczenie Nowy zapis: rozwój kształcenia zwłaszcza branżowego we współpracy z przedsiębiorcami i ich otoczeniem, w szczególności (...)</i>

					<i>Uwaga nieuwzględniona w zakresie dodania tiretu bo zawiera się w tirecie pierwszym.</i>
24.	2.4. Rodzaje przewidywanych operacji OBSZAR GOSPODARKA	36 /37	W pierwszym i ostatnim akapicie na stronie 36 oraz pierwszym na stronie 37 dodać sektor BSS i inwestycje związane z sektorem 4.0 jako kluczowe dla transformacji subregionów	Nowoczesne technologie oraz usługi BSS w tym IT są sektorami priorytetowymi także z punktu widzenia rozwoju gospodarki Polski i tworzą wysokojakościowe miejsca pracy również dla kobiet. W świetle możliwości pracy zdalnej nie są kosztowne pod względem ich tworzenia/	Uwaga nieuwzględniona. <i>Wsparcie w zakresie BSS planowane jest w celu operacyjnym nr 3, a przemysł 4.0 w celu operacyjnym nr 2.</i>
25.	2.4. Rodzaje przewidywanych operacji OBSZAR GOSPODARKA	38	Wprowadzić zdania - wsparcie będzie także dedykowane dla lokalnych i regionalnych centrów edukacyjno-kompetencyjnych oraz akceleratorów.	Pozwoli to na regionalne i subregionie dopasowanie zakresu i intensywności pomocy. Dostosuje także zakres szkolenia do warunków lokalnego rynku pracy i zróżnicowanych potrzeb gmin. Tworzenie lokalnych centrów kompetencyjnych należy wskazać na str. 42 - w zakresie zmian w edukacji i kwalifikacji mieszkańców gmin górniczych.	Uwaga nieuwzględniona. <i>W obszarze gospodarki nie przewiduje się wsparcia dla centrów edukacyjno-kompetencyjnych. Wsparcie dla akceleratorów/inkubatorów przewidziane jest w celu operacyjnym: silna przedsiębiorczość podregionów górniczych.</i>
Czechowice-Dziedzice					
26.	1. Opis procesu transformacji i wskazanie terytoriów w obrębie państwa członkowskiego, które będą najbardziej dotknięte jej negatywnymi skutkami	8	Należy zweryfikować i uwzględnić w tabeli-harmonogramie KWK Silesia w Czechowicach-Dziedzicach (PG Silesia) - koncesja na wydobywanie do 2044 r.	Harmonogram zamykania kopalń opiera się głównie na informacjach o kopalniach państwowych. PG Silesia jest podmiotem prywatnym zatrudniającym blisko 1800 osób (dane na 05.03.2020r.). Należy przypuszczać, że po niedawnej zmianie właścicielskiej przedsiębiorstwo będzie restrukturyzowane. Konieczna jest weryfikacja planów spółki w tym aspekcie.	Uwaga uwzględniona.
27.	1.2. Wskazanie terytoriów, w przypadku których oczekuje się, że będą najbardziej dotknięte negatywnymi skutkami transformacji,	11	W ramach OSI – gminy w transformacji górniczej Gmina Czechowice-Dziedzice powinna być zaliczona do gmin z problemem społecznym i przestrzennym	Udział osób zatrudnionych w górnictwie wśród osób pracujących w Gminie Czechowice-Dziedzice jest faktycznie wyższy niż założono w analizie strategicznej województwa i wynosi 4,19% (szczegółowe informacje znajdują się na końcu tabeli*). Uwzględniając aktualną sytuację branży należy spodziewać się redukcji	Uwaga nieuwzględniona. <i>OSI wskazane w dokumencie zostały wyznaczone w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” i nie podlegają zmianie. W ramach</i>

	oraz uzasadnienie tego wyboru za pomocą odpowiednich szacunków dotyczących wpływu na gospodarkę i zatrudnienie opartych na informacjach zawartych w sekcji 1.1.			zatrudnienia w kolejnych latach i związanych z tym problemów społeczno-gospodarczych na obszarze gminy. Stąd właściwa kwalifikacja w obrębie przedmiotowego kryterium jest celowa.	<i>prac nad Strategią uwzględniono korektę w zakresie liczby osób pracujących w górnictwie w analizowanej gminie, natomiast korekta ta nie spowodowała zmiany kategorii gminy z uwagi na przyjęte progi wejścia dla danego typu gminy, w tym przypadku gminy z problemem społecznym.</i>
28.	1.2. Wskazanie terytoriów, w przypadku których oczekuje się, że będą najbardziej dotknięte negatywnymi skutkami transformacji, oraz uzasadnienie tego wyboru za pomocą odpowiednich szacunków dotyczących wpływu na gospodarkę i zatrudnienie opartych na informacjach zawartych w sekcji 1.1.	17	Na terenie Gminy Czechowice-Dziedzice funkcjonuje KWK Silesia, co należy uwzględnić w Tabeli 3.	Patrz wyżej – uzasadnienie do uwagi nr 1.	Uwaga częściowo uwzględniona. <i>Informacja o KWK Silesia została dodana w podrozdziale 1.1.</i>
29.	1.2. Wskazanie terytoriów, w przypadku których oczekuje się, że będą najbardziej dotknięte negatywnymi skutkami transformacji, oraz uzasadnienie tego wyboru za pomocą odpowiednich szacunków dotyczących wpływu na gospodarkę i zatrudnienie opartych na informacjach zawartych w sekcji 1.1.	17	Czechowice-Dziedzice są kwalifikowane jako uzupełniający ośrodek wzrostu, co należy uwzględnić w Tabeli 3.	Wynika z analizy strategicznej województwa śląskiego (zgodnie z Zał. 1 Lista gmin wchodzących w skład OSI w podregionach górniczych)	Uwaga uwzględniona. <i>Zapis został poprawiony.</i>

30.	2.2. Potrzeby i cele w zakresie rozwoju do 2030 r. służącego osiągnięciu neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do 2050 r.	31	Rozszerzyć opis Celu operacyjnego: Efektywny system wzmacniający mobilność w podregionach górniczych o rezultat: - poprawa infrastruktury transportowej komunikującej obszary inwestycyjne w gminach górniczych	Istotną kwestią jest ułatwienie lub wręcz umożliwienie rozwoju gospodarczego gminom górniczym, szczególnie poprzez wsparcie tych obszarów w zakresie budowy i poprawy infrastruktury komunikującej tereny przemysłowe (w tym pogórnice). Przyczyni się to do równoważenia i łagodzenia negatywnych skutków transformacji.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Projekty związane z poprawą komunikacji z obszarami inwestycyjnymi będzie wspierana tylko w niewielkim zakresie w działaniach związanych z zagospodarowaniem terenów przemysłowych</i>
31.	2.4. Rodzaje przewidywanych operacji	39	W poniżej cytowanym fragmencie usunąć przekreśloną treść: Współfinansowane będą kompleksowe działania zarówno związane z rekultywacją terenu jak i docelowym zagospodarowaniem terenu na ww. cele, w tym kompleksowe przygotowanie terenów przemysłowych przeznaczonych pod działalność gospodarczą wraz z niezbędną infrastrukturą, w tym ~~w~~ ~~ograniczonym zakresie~~ skomunikowaniem tych terenów.	Narzucanie sobie ograniczeń w przedmiotowym zakresie jest zbędne.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Skomunikowanie terenów przemysłowych nie jest głównym celem TPST i będzie wspierane tylko w niewielkim zakresie</i>

*Uzupełnienie uzasadnienia do uwagi nr 2.

Poniżej przedstawiono metodę wyliczeń przyjętą dla analizy strategicznej województwa śląskiego oraz polemikę zawierającą uzasadnienie, dlaczego przyjęty wskaźnik kwalifikujący Gminę Czechowice-Dziedzice jest wątpliwy oraz dlaczego Gmina powinna być zaliczona do gmin z problemem społecznym i przestrzennym dla OSI – gminy w transformacji górniczej

---

OSI – gminy w transformacji górniczej

metodologia wyznaczania gmin z problemem społecznym

Do wyznaczenia gmin w transformacji górniczej województwa śląskiego wykorzystano dane z druków PIT-11 za 2018 rok, pozyskane z Izby Administracji Skarbowej w Katowicach. W analizie pod uwagę wzięto liczbę pracujących w wydobywaniu węgla kamiennego w gminach, a także obliczono udział procentowy pracujących w wydobywaniu węgla kamiennego w ogóle zatrudnionych w gminie. Dla uzyskanych wartości/wskaźników wyznaczono kwartyle.

Do grupy gmin górniczych z istotnym udziałem osób pracujących w sektorze górniczym zaliczono te jednostki samorządu terytorialnego, dla których wskaźniki mieściły się jednocześnie:

- w przypadku ogólnej liczby pracujących w wydobywaniu węgla w województwie śląskim- w III lub IV kwartyle (powyżej 71 pracowników),
- w przypadku odsetka pracujących w wydobywaniu węgla kamiennego – w IV kwartyle (udział powyżej 3,01%).

Przeprowadzona analiza jest analizą porównawczą, pozycjonującą gminę pod względem wskaźników na tle innych gmin województwa.

Tabela 1 Wartości wskaźników branych pod uwagę przy wyznaczaniu gmin górniczych dla przykładowych JST

Gmina	Liczba górników	Udział pracujących w wydobywaniu węgla kamiennego w ogóle pracujących [%]
Czechowice-Dziedzice	768	1,985830274
Jejkowice	267	7,542372881
Orzesze	853	5,458850634
Katowice	4627	1,910120709
Marklowice	461	12,71724138

Wprowadzenie wymogu jednoczesnego spełnienia dwóch warunków dotyczących lokalnego rynku pracy skutkuje ograniczeniem grupy gmin górniczych do tych, w których będą występowały lub już występują negatywne skutki prowadzonej transformacji. W tabeli przedstawiono wyciąg z analizy wskaźników dla wybranych gmin. Czechowice-Dziedzice spełniają jeden z postawionych warunków – gminę zamieszkuje powyżej 71 osób pracujących w górnictwie, jednak liczba osób pracujących w górnictwie stanowi jedynie niecałe 2% wszystkich pracujących w całej gminie. Dla porównania, podobny odsetek górników pośród pracujących mają Katowice, mimo że takich osób jest w mieście ponad 4 600. Natomiast w gminie Marklowice jest dziesięciokrotnie mniej górników niż w Katowicach, ale już co ósma osoba pracująca związana jest z górnictwem. Taki udział osób pracujących w górnictwie przekłada się na wyzwania związane z transformacją gospodarki.

Polemika

Powyższa metodyka została zastosowana w ramach analizy strategicznej województwa śląskiego. Według przedstawionych danych 768 górników z Gminy Czechowice-Dziedzice stanowi niespełna 2% ogółu pracujących w Gminie, co oznaczałoby, że pracujących w Gminie jest 38 673 osób. Tymczasem w Gminie Czechowice-Dziedzice mieszka 45 421 osób, z których pracują 18 292 osoby (dane GUS za 2018 r.). Zatem **768 górników stanowi 4,19% ludności pracującej w Gminie Czechowice-Dziedzice w 2018 roku.**

Psary					
32.	Cel operacyjny: Efektywny system wzmacniający mobilność w podregionach górniczych Rezultaty: Zmniejszenie emisyjności transportu w wyniku budowy infrastruktury na rzecz transportu zeroemisyjnego i niezmotywowanego	31,	W odniesieniu do opisu wyzwań sprawiedliwej transformacji m.in. <u>wsparcie procesów transformacyjnych w kierunku wygenerowania lepszych połączeń komunikacyjnych</u> oraz w odniesieniu do zapisu „ <i>Wspieraniem zostanie objęty zakup taboru zeroemisyjnego wraz z niezbędną infrastrukturą służącą do jego zasilania. Uzupełniając wsparciem</i>	Z analizy przytoczonych zapisów dokumentu TERYTORIALNY PLAN SPRAWIEDLIWEJ TRANSFORMACJI WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO 2030 wynika, iż centra przesiadkowe winny być jednym z priorytetowych inwestycji do realizacji na terenach gmin OSI, wzmacniają bowiem mobilność i rozwój komunikacji publicznej oraz mogą przyczynić się do zmniejszenia emisji dwutlenku węgla z tytułu zmiany środka lokomocji z samochodu na komunikację miejską. Poprawa jakości i dostępności transportu lokalnego i ponadlokalnego ma na celu wsparcie procesów	Uwaga nieuwzględniona. <i>Centra przesiadkowe będą możliwe do wsparcia w ramach m.in. FESL.</i>

	<p>oraz zakupu zeroemisyjnych środków transportu. Poprawa komunikacji podregionów górniczych poprzez rozbudowę infrastruktury transportu zbiorowego oraz działania na rzecz integracji taryfowej oraz wprowadzania ITS.</p> <p>2.4. Rodzaje przewidywanych operacji</p> <p>Efektywny system wzmacniający mobilność w podregionach górniczych</p>	40	<p><i>objęta zostanie infrastruktura liniowa i punktowa transportu publicznego (przystanki, wiaty, zatoki autobusowe, wyznaczenie bus pasów, miejsca przesiadkowe itp.). Preferowane będą inwestycje wykorzystujące w jak największym stopniu energię z OZE</i></p> <p>Gmina Psary proponuje, aby w opisie pojawił się zapis uwzględniający infrastrukturę centrów przesiadkowych, a nie jedynie miejsc przesiadkowych, tak aby jasne było dopuszczenie do realizacji inwestycji dotyczących rozbudowy połączeń komunikacyjnych i rozwoju transportu publicznego.</p>	transformacyjnych w kierunku wygenerowania lepszych połączeń komunikacyjnych i jest jednym z założeń FST.	
Towarzystwo Entuzjastów Kolei					
33.	Załącznik nr 1	2	Dodać Wodzisław Śląski w sekcji: gminy tracące funkcje społeczno-gospodarcze - znaczna utrata funkcji	Miasto Wodzisław Śląski doświadczyło bezprecedensowego regresu i utraty znaczenia społeczno-gospodarczego. Pomijanie tego faktu to zaprzeczanie idei sprawiedliwej transformacji.	Uwaga nieuwzględniona. OSI wskazane w dokumencie zostały wyznaczone w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” i nie podlegają zmianie.
34.	Załącznik nr 1	3	Przenieść Wodzisław Śląski w sekcji „Ośrodki wzrostu” z kategorii „uzupełniające” do kategorii „pozostałe”	Wodzisław Śląski jest jednym z tradycyjnych ośrodków lokalnych i pomimo istotnej utraty znaczenia utrzymał status stolicy powiatu, i choćby z tego względu powinien być traktowany na równi z Rybnikiem, Raciborzem, Żorami i Jastrzębiem-Zdrojem. Lokowanie Wodzisławia w niższej kategorii i zrównywanie go z Rydułtowami - była dzielnicą Wodzisławia jest wyjątkowo krzywdzące i dowodzi regresu, o którym mowa wyżej.	Uwaga nieuwzględniona. OSI wskazane w dokumencie zostały wyznaczone w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” i nie podlegają zmianie.
35.	Projekt TPST – Tabela 3, Mapa 6	18, 20	Dokonać zmian stosownie do pkt.1 i 2.	j.w.	Uwaga nieuwzględniona. OSI wskazane w dokumencie zostały

					wyznaczone w <i>Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”</i> i nie podlegają zmianie.
36.	Projekt TPST OSI – gminy tracące funkcje społeczno-gospodarcze	13	Wymienić Wodzisław Śląski, który powinien być tu na pierwszym miejscu.	Najwyższa utrata funkcji społeczno-gospodarczych dotyczy w szczególności Wodzisławia Śląskiego – jest znacznie dotkliwsza niż wymienianych tu miast, przemilczenie tego to jest kuriozum.	Uwaga nieuwzględniona. OSI wskazane w dokumencie zostały wyznaczone w <i>Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”</i> i nie podlegają zmianie.
37.	Projekt TPST Załącznik 2	10,11,24 34,38,85	Zamienić sofizmat „Aglomeracja Rybnicka” na „Konurbacja Górnej Odry”, Określenie „Aglomeracji Rybnickiej i jej otoczenia” zastąpić pojęciem „Subregionu Zachodniego”	Pojęcie "aglomeracja rybnicka" nie powinno istnieć w przestrzeni publicznej, ponieważ błędnie odnosi się go do zespołu miast równorzędnych. Zabiegi propagandowe i lobbystyczne jednego z tych miast o prymat w subregionie, wyrażające się np. w zamawianiu opracowań "naukowych" mających rzekomo dowodzić istnienia "aglomeracji rybnickiej" nigdy nie powinny być podstawą do upowszechniania błędnej terminologii, a tak się niestety już stało w wielu dokumentach, np. w „Strategii Rozwoju...” Nawet określenie "konurbacja rybnicka" byłoby tutaj nieuprawnione, bo wciąż stanowi to nazewnictwo uprzywilejowanie jednego miasta. Wszelkie dokumenty posługujące się określeniem "aglomeracja rybnicka" wymagają poprawek podczas dokonywania aktualizacji. Zalecam użycie określenia Konurbacja Górnej Odry, w nawiązaniu do Krainy Górnej Odry jako nazwy alternatywnej i marki turystycznej Subregionu Zachodniego.	Uwaga nieuwzględniona. OSI wskazane w dokumencie oraz stosowane pojęcia zostały zaczerpnięte ze <i>Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”</i> i nie podlegają zmianie.
Osoba prywatna					
38.	Projekt TPST Załącznik 2	48	Poprawa mobilności kolejowej w subregionach i między nimi.	Odbudowa linii kolejowej Wodzisław-Jastrzębie-Zebrzydowice (lk159/875-170) i odtworzenie ciągu komunikacyjnego Gliwice-Knurów-Rybnik-Wodzisław-Jastrzębie-Cieszyn-Wisła/Bielsko. Wykorzystanie odbudowanej linii przy tworzeniu stacji Szybkiej Kolei Katowice-Ostrawa, która ma służyć całemu Subregionowi Zachodniemu oraz Śląskowi Cieszyńskiemu.	Uwaga nieuwzględniona. Nie przewiduje się wsparcia dla transportu kolejowego. Transport kolejowy będzie wspierany ze środków EFRR, FS, KPO

39.	Projekt TPST Załącznik 2		Poprawa transportu drogowego	Realizacja całości Drogi Głównej Południowej wraz połączeniem ją z A1.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Nie przewiduje się wsparcia dla budowy dróg. Budowa dróg będzie wspierana w ograniczonym zakresie ze środków EFRR, FS, KPO</i>
Bieruń					
40.	1. Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego (1.1 Opis oczekiwanego procesu (..))	Str. 17	Prośba o usunięcie zapisu: „Dopuszcza się również możliwości stosowania wyłączeń terytorialnych z zakresu wsparcia z uwagi na podejmowanie działań inwestycyjnych związanych z lokowaniem nowych kopalni”	Z uwagi na możliwość ulokowania nowego zakładu górniczego w Imiennie, położonego w powiecie bieruńsko - lędzińskim, przedmiotowy zapis będzie w sprzeczności do pozostałych zapisów w dokumencie, gdzie przedstawia się Bieruń i powiat bieruńsko — lędziński w podregionie tyskim jako obszar gmin w transformacji górniczej, mający problemy społeczno-przestrzenne oraz środowiskowe (do których kierowane powinny być najszerze kanały wsparcia, przewidziane w przedmiotowym dokumencie). Utrzymanie powyższego zapisu może w znacznym stopniu ograniczyć możliwość korzystania przez gminy z tego powiatu z szeroko rozumianej pomocy niezbędnej do osiągnięcia celów klimatycznych zakładanych w TPST WŚ 2030. W konsekwencji samorzady pozbawione tych narzędzi wsparcia, nie będą w stanie udźwignąć narastających problemów, a tym samym sfinansować niezbędnych działań zapobiegawczych ze środków własnych	Uwaga uwzględniona. <i>Do czasu rozstrzygnięcia sprawy przez KE związanej ze stosowaniem wyłączeń zapis usunięto.</i>
41.	Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego (2.1 Ocena wyzwań(..))	Str. 39	„Wsparcie uzyskają także przedsięwzięcia dotyczące rewitalizacji przestrzeni miejskich i wiejskich poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno- funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane	Opracowanie GPR jest procesem czasochłonnym, wymagającym zaangażowania finansowego jak również osobowego. Informacja o konieczności opracowania tego dokumentu w celu ubiegania się o wsparcie na zadania z zakresu rewitalizacji jest niezbędna dla Gmin i innych podmiotów w celu prawidłowego przygotowania się do aplikowania o środki.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Zakres FST nie obejmuje działań z zakresu rewitalizacji.</i>

			terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez gminne programy rewitalizacji” – proszę o doprecyzowanie czy realizacja powyższych przedsięwzięć zgodnych z GPR będzie warunkiem uzyskania wsparcia? Czy będzie to tylko element dodatkowo punktowany?		
Bytom					
42.	Dokument wraz z załącznikami		Mając na uwadze doświadczenia z wdrażania projektów rewitalizacyjnych, które zakładały interwencję z dwóch funduszy, wzajemnie się uzupełniających, proponuje się zapewnić możliwość łączenia różnych typów operacji, finansowanych z EFRR i EFS w ramach jednego przedsięwzięcia. Dotyczy możliwości finansowania kosztów inwestycyjnych, niezbędnych dla realizacji kompleksowych działań ukierunkowanych na przekwalifikowanie pracowników sektora górniczego.	Połączenie kierunków działań z różnych obszarów np. środowiskowego, gospodarczego czy społecznego zapewni synergiczny efekt podejmowanej interwencji.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Na obecnym etapie prac brak przesądzeń związanych z wdrażaniem kompleksowych projektów. Tego typu informacje będą zawarte w dokumentach wdrożeniowych.</i>
Arcero Mittal					

43.	Uwagi o charakterze ogólnym – pełna treść dokumentu	1-55	Potrzeba włączenia rozwiązań na rzecz przedsiębiorstw działających w sektorze hutnictwa stali do Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego	<p>Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030 (TPSP), jak wskazano w projekcie skoncentrowany jest na najważniejszych i najbardziej pilnych wyzwaniach transformacyjnych, stojących przed siedmioma podregionami górniczymi śląskiego w najbliższych 10 latach. Z punktu widzenia przedsiębiorstw prowadzących działalność w sektorze hutnictwa stali, którego ArcelorMittal Poland jest reprezentantem, kluczową kwestią pozostaje jak najpełniejsze uwzględnienie w tym planie specyfiki oraz wyzwań związanych z transformacją stojących obecnie przed hutnictwem zintegrowanym.</p> <p>Hutnictwo jest jednym z najbardziej energochłonnych i wysokoemisyjnych sektorów. Roczna emisja zakładu w Dąbrowie Górniczej przekracza 7 mln ton CO₂. Przy obecnie utrzymującej się rynkowej cenie uprawnień do emisji na poziomie 50 EUR/t CO₂ oznacza to konieczność umorzenia uprawnień do emisji o wartości ok. 300 mln EUR rocznie, z czego tylko część pokryta jest zmniejszającą się ciągle pulą darmowych uprawnień. Przy wzroście cen uprawnień do 100 EUR/t CO₂, wartości te sięgną nawet 600 mln zł rocznie. Tendencja wzrostowa cen uprawnień obserwowana jest od lat i wynika z zaostrzanie unijnej polityki klimatycznej. Zakłady hutnicze nie mają możliwości ponosić aż tak wysokich dodatkowych kosztów działalności, zatem będą zmuszone albo podejmować działania ograniczające emisji bezpośrednią albo zakończyć działalność. W tym kontekście sytuacja hutnictwa jest tak sama trudna jak górnictwa czy energetyki. W przeciwieństwie do górnictwa jednak, hutnictwo ma szansę pozostać na mapie Śląska i dynamicznie się rozwijać, jeśli otrzyma odpowiednie wsparcie w celu dokonania bezprecedensowej transformacji technologicznej w celu drastycznej redukcji emisji CO₂.</p> <p>Strategia dekarbonizacji przygotowana przez ArcelorMittal zakłada stopniową zamianę tradycyjnej technologii wielkopiecowej / konwertorów tlenowych na technologię łukowego Pieca Elektrycznego (EAF) funkcjonującego w</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona. <i>W TPST województwa śląskiego jedynie sygnalizuje się ten sektor natomiast nie jest planowany do wsparcia z poziomu regionalnego na obecnym etapie procesu. Wsparcie sektora wysokoemisyjnego będzie przedmiotem kolejnych etapów procesu transformacji.</i></p>
-----	---	------	---	---	---

				<p>kombinacji z instalacją Bezpośredniej Redukcji Żelaza (DRI). W związku ze zmianą technologii, węgiel jako nośnik energii i koks jako czynnik redukcyjny zostaną zastąpione gazem ziemnym, gazem koksowniczym oraz energią elektryczną, a docelowo zielonym wodorem. Proces ten będzie jednym z największych wyzwań transformacyjnych w krajowej gospodarce w trakcie najbliższej dekady, wymagającym poniesienia znaczących środków na inwestycje. Wyzwanie to pozostaje tym trudniejsze z uwagi na wspomniany wzrost kosztów związanych z koniecznością umarzania uprawnień do emisji.</p> <p>Przyszłe funkcjonowania hutnictwa przekłada się również na działalność innych sektorów gospodarki, jak np. sektora koksowniczego, który także odpowiada za istotną część miejsc pracy i PKB regionu śląskiego.</p> <p>W związku z powyższym, zwracamy uwagę na potrzebę ujęcia potrzeby wsparcia sektora hutniczego w TPST. W szczególności dotyczy to wsparcia inwestycyjnego na projekty związane z niskoemisyjną transformacją.</p>	
44.	2.4 Diagnoza wyzwań związanych z transformacją w przypadku każdego ze wskazanych terytoriów - Rodzaje przewidywanych operacji	34-36	Konieczność uwzględnienia inwestycji w dekarbonizację przemysłu w ramach finansowania z TPST	<p>Inwestycje w ramach TPST dotyczące zmieniających się warunków rynkowych i technologicznych, w szczególności w zakresie technologii neutralnych dla klimatu bądź inwestycje w OZE powinny być dostępne w istotnej części dla sektora energochłonnego, w tym szczególnie dla hutnictwa.</p> <p>W obecnym brzmieniu TPST podkreśla przeznaczenie tych środków dla podmiotów MŚP. W ramach spójności z Regionalną Strategią Innowacyjną wskazuje się w zakresie celu szczegółowego 2 tego dokumentu „zapewnienie inkluzywnej transformacji cyfrowej w gospodarce i społeczeństwie regionu w zakresie transformacji cyfrowej MŚP i wsparcia usług sektora publicznego”. W przypadku transformacji cyfrowej w TPST pomijane są więc innowacje przemysłu energochłonnego. Analogicznie, w ramach spójności z Polityką Energetyczną Polski do 2040 r. TPST odwołuje się do celu szczegółowego 6 i przewiduje „rozwój odnawialnych źródeł energii – szczególnie poprzez wsparcie prosumentów, klastrów energii i spółdzielni energetycznych”, pomijając przemysłowe instalacje OZE. Należy jednak</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona. <i>TPST w województwie śląskim nie przewiduje wsparcia dla dekarbonizacji przemysłów energochłonnych</i> <i>Interwencja planowana na poziomie krajowym.</i></p>

				<p>podkreślić, że dla osiągnięcia neutralności klimatycznej i redukcji emisji wsparcie w ramach TPST powinno być kierowane w istotnym stopniu do dużego przemysłu.</p> <p>Konieczność wsparcia sektora energochłonnego w ramach środków pomocowych znajduje oparcie w dokumentach unijnych. Cele redukcji emisji CO2 stawiane w Europejskim Zielonym Ładzie są możliwe tylko przy zachowaniu odpowiednich środków finansowych u przedsiębiorstw energochłonnych na inwestowanie w nowe technologie.</p> <p>Komunikat - Czysta planeta dla wszystkich wskazuje na konieczność dokonywania inwestycji umożliwiających ograniczenie emisji gazów cieplarnianych przez przemysł energochłonny poprzez zastosowanie nowych technologii, modernizacji instalacji czy ich wymiany na nowe.</p> <p>Z tego względu postulujemy szersze opisanie spójności z krajowymi i regionalnymi dokumentami strategicznymi o wsparcie inwestycji w sektorze energochłonnym, w tym szczególnie dla hutnictwa, mające na celu sfinansowanie dekarbonizacji tego sektora.</p>	
Bielsko - Biała					
45.	Opis procesu transformacji	s. 9-17	Wsparcie w ramach poszczególnych celów operacyjnych powinno być kierowane do wszystkich OSI wskazanych w programie.	<p>Postuluje się, aby przy formułowaniu szczegółowych zasad udziału beneficjentów w programie nie ograniczać zakresu wsparcia dla pozostałych OSI (np. ośrodki wzrostu czy gminy z problemami środowiskowymi). Przykładowo większość inwestycji zarówno związanych z przedsiębiorczością, jak i innych inwestycji samorządowych związanych z mobilnością czy ochroną środowiska, może powstać w głównym ośrodku miejskim, zlokalizowanym w pobliżu niektórych gmin będących w transformacji górniczej. Z takim przypadkiem mamy do czynienia na terenie subregionu południowego województwa śląskiego.</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona</p> <p><i>Priorytetowe wsparcie z FST w ramach TPST mają gminy górnicze w ramach NUTS 3. Nie wklucza to jednak wsparcia gmin ościennych, które podejmą działania komplementarne, funkcjonalnie powiązane z działaniami-projektami gmin górniczych ponieważ co do zasady TPST jest realizowany na obszarze całych 7 podregionów (wskazują na to zapisy już obecne w dokumencie).</i></p>

46.	Tabela 5 Indykatoryna tabela finansowa	44	Propozycja znacznego zwiększenia alokacji w ramach celu operacyjnego „Efektywny system wzmacniający mobilność w podregionach górniczych”.	Kwota alokacji dla tego celu na poziomie tylko 100 mln Euro jest zdecydowanie za niska biorąc pod uwagę dużą kosztowność inwestycji związanych z zakupem taboru elektrycznego wraz z infrastrukturą ładowania. Ponadto w ramach tego celu planuje się również finansowanie infrastruktury liniowej i punktowej transportu publicznego, a także Inteligentne Systemy Transportowe.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Mobilność nie jest głównym celem funduszu FST, jest tylko obszarem dodatkowym.</i>
47.	Tabela 5 Indykatoryna tabela finansowa	44	Propozycja zmniejszenia alokacji w ramach celu operacyjnego „Efektywny społecznie odpowiedzialny system zarządzania transformacją w podregionach górniczych”.	Proponowana alokacja jest zbyt duża jak na działania „miękkie” związane z pomocą techniczną, szkoleniami i wynagrodzeniami osób wdrażających instrument. W szczególności, gdy porówna się tę alokację do innych celów inwestycyjnych jak, np. mobilność w podregionach górniczych.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Ustalenia kwoty na pomoc techniczną będą podlegały negocjacji z MFIPR i KE. Należy podkreślić, że KE kładzie nacisk na partycypacyjny model zarządzania środkami z FST.</i>
48.	Tabela 7 Syntetyczny opis synergii i komplementarności	48	W ramach Filaru III Mechanizmu Sprawiedliwej Transformacji dotyczącego instrumentu pożyczkowego EBI, przewiduje się wsparcie dla pozyskiwania energii z odpadów. Proponuje się uwzględnienie inwestycji w części dotacyjnej związanych z energetycznym wykorzystaniem odpadów reszkowych, tj. produkcja energii w procesie kogeneracji wykorzystując m.in. spalanie odpadów.	Z uwagi na znaczne nakłady finansowe na tego typu instalacje, postuluje się, aby uwzględnić je w części dotacyjnej , co umożliwi m.in. realizację projektów w formule hybrydowej z zastosowaniem PPP. Inwestycje w takiej formule były realizowane m.in. w obecnym okresie programowania 2014-2020.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Zakres do negocjacji wyłącznie w III filarze, który przewidziany jest do realizacji w ramach instrumentów finansowych.</i>
49.	Zał. Nr 3 Matryca logiczna		Wszystkie planowane kierunki działań w ramach obszarów (gospodarka, środowisko, społeczeństwo) powinny dotyczyć wszystkich OSI planowanych do wsparcia w ramach programu.	Jedynie możliwość wsparcia wszystkich OSI z obszaru województwa śląskiego, który został dotknięty problemami transformacji, w tym również miast- obszarów wzrostu, przyczyni się do szybszego rozwiązania problemów związanych z transformacją.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Obszary strategicznej interwencji stanowią narzędzie do priorytetyzowania działań w ramach FST i tylko w taki sposób traktujemy OSI. W zapisach TPST nie będzie rozstrzygnięć w podniesionej kwestii.</i>

50.	Uwaga o charakterze ogólnym		W zakresie wsparcia przedsiębiorstw postuluje się również, aby nie wykluczać przedsiębiorstw dużych (w szczególności samorządowych).	Przedsiębiorstwa samorządowe często są wykluczone ze wsparcia, ponieważ z uwagi na kontrolę JST nad spółką są traktowane jako przedsiębiorstwa duże, natomiast biorąc pod uwagę kwestie przychodów i zatrudnienia w rzeczywistości są to przedsiębiorstwa małe oraz średnie. W szczególności potrzeby w tym zakresie mogą wystąpić w kwestii wsparcia infrastruktury turystycznej.	Uwaga uwzględniona. <i>Z założenia nie rozstrzygamy tej kwestii w zapisach TPST i jednocześnie nie wykluczamy takich przedsiębiorstw. Należy mieć na uwadze przepisy dotyczące pomocy publicznej.</i>
Knurów					
51.	Rozdział 1.2 Wskazanie terytoriów, które zgodnie z przewidywaniami będą najbardziej dotknięte negatywnymi skutkami transformacji (...)	od str. 8	Rozdział wymaga uzupełnienia o aspekt prawny zagadnienia regionów w transformacji górniczej. Zauważalny jest brak informacji dot. ścieżki legislacyjnej/ prawnej w zakresie przekazywania/ przejmowania przez gminy gruntów pogórnich/ pokopalnianych jak również obszarów/ terenów zniszczonych eksploatacją górniczą/ kopalnianą. Nie można zapominać również o tym, że teren na którym działa kopalnia to obszar wyznaczony przez ogrodzenie, ale również teren leżący w granicach miasta, gdzie występują w/w skutki np. w postaci szkód górniczych- degradacja terenu i zabudowy mieszkaniowej.	Bez sprawnego i szybkiego uregulowania kwestii przejmowania/ przekazywania przez gminy gruntów pogórnich/ pokopalnianych jak również obszarów/ terenów zniszczonych eksploatacją górniczą/ kopalnianą kontraktacja i realizacja projektów w ramach FST wg. założeń FST i wytycznych Komisji Europejskiej nie będzie możliwa. Optymalnym rozwiązaniem byłaby możliwość przekazywania w/w gruntów/ nieruchomości w formule odszkodowań.	Uwaga nieuwzględniona <i>Aspekty prawne związane z przekazywaniem terenów pogórnich wykraczają poza zakres tematyczny TPST, nie rozstrzygamy tych kwestii w TPST. Z zapowiedzi rządu wynika, że będą zmiany legislacyjne w tym zakresie.</i>
52.	Rozdział 2.2 potrzeby i cele (...)	od str. 24	Doprecyzowania i uzupełnienia wymaga kwestia odpowiedzialności za realizację poszczególnych celów przez określone typy podmiotów. Np. gminy nie będą mogły, ze względów ustawowych, realizować niektórych działań, gdyż nie zostało to przewidziane w katalogu zadań własnych gmin.	Brak informacji w zakresie przedstawionym w uwadze.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Ewentualne ustalenia mogą pojawić się w dokumentach wdrożeniowych.</i>

53.	Uwaga ogólna- do całego dokumentu		Doprecyzowania i uzupełnienia wymaga kwestia katalogu Beneficjentów środków FST, z podaniem konkretnych rodzajów podmiotów uprawnionych.	Brak informacji w zakresie przedstawionym w uwadze.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Katalog beneficjentów będzie określony w dokumentach wdrożeniowych.</i>
54.	Rozdział 2.5 Wskaźniki (...)	Od str. 51	Odniesienie się do tej części dokumentu będzie możliwe po uzupełnieniu kwestii wskazanych jako „Do uzupełnienia” Doprecyzowania wymaga z pewnością kwestia dot. przyjętych jednostek miary oraz tego, które podmioty będą odpowiedzialne za realizację i monitoring poszczególnego rodzaju wskaźników.	Brak informacji w zakresie przedstawionym w uwadze.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Zgodnie z zapisami rozporządzenia FST w ramach TPST nie będą określone wskaźniki produktu i rezultatu. Wskaźniki zostaną określone w dokumentach wdrożeniowych.</i>
55.	Załącznik nr 4 Indykatoryna lista projektów strategicznych		Proszę o wyjaśnienie jakiemu celowi będzie służyła Indykatoryna lista projektów strategicznych i jaki projekt będzie określany mianem strategicznego?	Informacja wyjaśniająca	Uwaga nieuwzględniona. <i>W związku z zapisami rozporządzenia FST, które nie przewidują wskazywania listy projektów strategicznych, rozważa się jej przyjęcie w jednym z dokumentów wdrożeniowych. W związku z powyższym Lista ta nie będzie stanowiła załącznika do TPST jak pierwotnie zakładano.</i>
Siemianowice Śląskie					
56.	Tabela 2 – Wykaz gmin województwa śląskiego w transformacji górniczej	11	Jest: Siemianowice Śląskie – typ gminy „przestrzenny” Propozycja: Siemianowice Śląskie – typ gminy „społeczno przestrzenny”	Obecnie Siemianowice Śląskie zostały wskazane jako miasto, które w kontekście sprawiedliwej transformacji regionu boryka się z problemami przestrzennymi. Taka klasyfikacja Gminy Siemianowice Śląskie wpłynie negatywnie na możliwość starania się o środki pomocowe związane z sprawiedliwą transformacją regionów pogórnich. Siemianowice Śląskie znajdują się w centrum Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii oraz byłego	Uwaga nieuwzględniona. <i>OSI wskazane w dokumencie zostały wyznaczone w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” i nie podlegają zmianie.</i>

				<p>Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego. Okres przemian gospodarczych po 1990 roku wpłynął negatywnie na sytuację społeczną w gminie. Gwałtowny wzrost bezrobocia przełożył się na wzrost liczby mieszkańców żyjących w ubóstwie oraz większą skalę zjawisk patologicznych w rodzinach. Pomimo upływu lat wiele rodzin nadal nie poradziło sobie z bezrobociem, a co gorsza zaczyna być obserwowane również dziedziczenie biedy, które jest wyjątkowo trudnym do zwalczania zjawiskiem społecznym. W związku z zapowiedziami likwidacji kolejnych kopalń należy spodziewać się wzrostu negatywnych zjawisk społecznych, ponieważ nadal wielu mieszkańców zatrudnionych jest w przemyśle wydobywczym. Kluczowym wyzwaniem w najbliższych latach będzie więc przekwalifikowanie pracowników odchodzących z sektora górniczego oraz konieczność zapewnienia możliwości funkcjonowania dla firm z branży okołogórniczej lub ich przebranżowienia. Bez dedykowanych na ten cel funduszy pomocowych będzie to niestety zadanie niewykonalne. Proszę o ponowne przeanalizowanie sytuacji Gminy Siemianowice Śląskie i wpisanie jej na listę gmin z problemami społeczno-przestrzennymi.</p>	
57.	<p>Cel operacyjny: Zdywersyfikowana oraz zasobo- i energooszczędna gospodarka podregionów górniczych</p>	30	<p>Jest: Dywersyfikacja działalności firm z branży górniczej i okołogórniczej. Propozycja: Wsparcie firm z branży górniczej i okołogórniczej.</p>	<p>Dywersyfikacja jest jedną z ważniejszych strategii rozwoju przedsiębiorstwa polegająca na podejmowaniu przez firmę wysiłków zorientowanych na rozszerzenie jej strefy działania. Zazwyczaj polega na rozszerzeniu asortymentu produktów, ale może też oznaczać pozyskiwanie nowych dostawców, odbiorców, wdrażanie nowych metod produkcji itp. Celem dywersyfikacji co do zasady jest rozwój przedsiębiorstwa poprzez pełne wykorzystanie jego obecnych zasobów.</p> <p>Tymczasem cały dokument wskazuje, że konieczne są odmienne wręcz działania, a więc likwidacja branży górniczej i okołogórniczej.</p> <p>Oznacza to, że firmy skupione wokół przemysłu wydobywczego nie tylko nie będą mogły się rozwijać, ale też część z nich zostanie postawiona w stan likwidacji.</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona. <i>Celem wsparcia w tym obszarze jest tworzenie warunków dla rozwoju firm z branży górniczej i okołogórniczej.</i></p>

				Należy zatem dołożyć wszelkich starań, aby objąć wsparciem firmy z branży górniczej w tym przede wszystkim pracowników tych firm. W ramach celu należałoby m.in. na podstawie specyfikacji danej firmy zaproponować realne możliwości przebranżowienia.	
Towarzystwo Miłośników Ziemi Wodzisławskiej					
58.	Najwyższa utrata funkcji społeczno-gospodarczych dot.: Zabrze, Rudy Śląskiej, Świętochłowic, Będzina, Czeladzi, Mysłowic, Bytomia, Sosnowca oraz znacznej części Aglomeracji Rybnickiej (w tym w szczególności trzech miast na prawach powiatu: Jastrzębie-Zdrój, Rybnik oraz Żory). Należy zauważyć, iż są to obszary objęte procesem restrukturyzacji sektora górniczego obecnie jak i w przeszłości.	13	W tym w szczególności trzech miast na prawach powiatu: Jastrzębie-Zdrój, Rybnik oraz Żory i miast powiatu wodzisławskiego	Miasta powiatu wodzisławskiego (2 działające KWK, jedna w likwidacji) ucierpią w dużo większym stopniu niż np. Żory (0 działających KWK) czy Rybnik (2 działające KWK). Pominięcie miast powiatu wodzisławskiego jest merytorycznym błędem pisząc bowiem, że problem w szczególności (OSI) dotknie jakieś miasta wymienia się tylko miasta na prawach powiatu. A problem w szczególności dotknie również Radlina, Pszowa, Wodzisławia Śląskiego oraz Rydułtów.	Uwaga nieuwzględniona. <i>OSI wskazane w dokumencie zostały wyznaczone w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” i nie podlegają zmianie.</i>
59.	Tabela nr 3 Pozycja dotycząca Wodzisławia Śląskiego	s.18	Gminy tracące funkcje społeczno-gospodarcze wg dynamiki utraty funkcji: Znaczna lub umiarkowana utrata funkcji Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze (KSRR) TAK	Miasto Wodzisław Śląski już utraciło znaczną część funkcji. Wskazuje o tym mapa s. 39 Mapa 4.OSI –gminy w transformacji górniczej w załączniku nr 2. Dodatkowo po zamknięciu pobliskich KWK jego rola dodatkowo spadnie w stopniu co najmniej podobnym lub większym jak miasta Żory. Lokalnym firmom z branży około górniczej grozi likwidacja.	Uwaga nieuwzględniona. <i>OSI wskazane w dokumencie zostały wyznaczone w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” i nie podlegają zmianie.</i>
60.	Tabela nr 3 Pozycja dotycząca Radlina	s.18	Gminy tracące funkcje społeczno-gospodarcze wg dynamiki utraty funkcji: Znaczna lub umiarkowana utrata funkcji	W Radlinie likwidacji ulegnie Elektrociepłownia Marcel.	Uwaga nieuwzględniona. <i>OSI wskazane w dokumencie zostały wyznaczone w Strategii Rozwoju Województwa</i>

			Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze (KSRR) TAK		<i>Śląskiego „Śląskie 2030” i nie podlegają zmianie.</i>
61.	Tabela nr 3 Pozycja dotycząca Wodzisławia Śląskiego	s. 18	Ośrodki wzrostu wg kategorii: najważniejsze ważne pozostałe uzupełniające POZOSTAŁE w pozycji dla Wodzisławia Śląskiego	Wodzisław Śląski jest centrum 160 000 powiatu wodzisławskiego, ośrodkiem kulturalnym, biznesowym i gospodarczym ziemi wodzisławskiej. Kategoria wzrostu powinna być podwyższona z uzupełniające do pozostałe.	Uwaga nieuwzględniona. <i>OSI wskazane w dokumencie zostały wyznaczone w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” i nie podlegają zmianie.</i>
62.	Potencjały i wyzwania rozwojowe województwa śląskiego w kontekście sprawiedliwej transformacji.	s. 79	Rysunek 3. Występowanie terenów pogórnich w województwie śląskim (stan prac na maj 2021 roku).	Brak terenów pogórnich w Pszowie (KWK Anna), Wodzisławiu- Kokoszycach (KWK Anna). Brak terenów przemysłowych w centrum Wodzisławia – PRODRYN ul. Michalskiego.	Uwaga uwzględniona. <i>Mapa zostanie zaktualizowana.</i>
Żory					
63.	2.1. Diagnoza skutków gospodarczych, społecznych i terytorialnych transformacji w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050.	23	Na str. 23 dokumentu znajduje się informacja o wysokim odsetku nieaktywnych zawodowo kobiet. Brakuje jednak ich sprofilowania. Być może zasadnym byłoby pogłębienie diagnozy, a także zbadanie powiązań pomiędzy brakiem aktywności zawodowej kobiet, a miejscem pracy męża/ członka wspólnego gospodarstwa domowego, np. czy powodem niepodjęcia zatrudnienia może być fakt, iż małżonek z uwagi na miejsce pracy w sektorze górniczym osiąga dochód wystarczający na utrzymanie gospodarstwa domowego.	Uwaga generalna	Uwaga nieuwzględniona. <i>Brak szczegółowych danych we wskazanym zakresie. Nie planuje się zlecenia dodatkowej analizy.</i>
64.	2.1. Diagnoza skutków gospodarczych, społecznych i terytorialnych transformacji w kierunku neutralnej dla klimatu	28	Proponowany zapis: Aby efektywnie przeprowadzić proces transformacji należy więc mitygować skutki ciężkich warunków pracy i zamieszkanie ludności na obszarze	Propozycja uzupełnienia zapisów diagnozy w celu powiązania jej z zapisami podrozdziału 2.4 (w tym przypadku str. 42).	Uwaga częściowo uwzględniona. <i>Zapis został częściowo uwzględniony.</i>

	gospodarki Unii do roku 2050.		transformacji poprzez wsparcie w zakresie ochrony zdrowia w szczególności profilaktyki i rehabilitacji oraz zapewnienie seniorom (np. emerytom górniczym), rodzinom pracowników branż podlegających transformacji dostępu do szeroko rozumianych wysokiej jakości usług społecznych, świadczonych zgodnie z zasadą deinstytucjonalizacji.		
65.	Obszar środowisko, interwencja: Efektywny system wzmacniający mobilność w podregionach górniczych	40	Brak w projekcie dokumentu definicji „centrum rozwoju podregionów górniczych”. Proponowany zapis: „(...)celu zwiększenia dostępności do lokalnych rynków pracy poprzez zapewnienie wysokiej jakości transportu publicznego, lepsze powiązanie transportowe z centrami rozwoju podregionów górniczych i/lub z gminami w transformacji górniczej oraz promocję ekologicznego i zeroemisyjnego transportu niezbędne są inwestycje w infrastrukturę transportową oraz zrównoważony transport publiczny.	Brak jednoznacznej definicji może „centrów rozwoju podregionów górniczych” budzi wątpliwości interpretacyjne, zaś ewentualne kierowanie wsparcia tylko i wyłącznie w stronę centr podregionów górniczych niekoniecznie może odpowiadać rzeczywistym powiązaniom funkcjonalnym gmin transformacji górniczej. Potencjalne założenie, że „centrum rozwoju podregionu górniczego” będzie miasto, od którego nazwę bierze dany podregion (podregion rybnicki=Rybnik, podregion tyski=Tychy etc.) może spowodować, że oddziaływanie interwencji może nie mieć wystarczającego wpływu na niwelowanie skutków transformacji. Przykładowo: takie gminy górnicze jak np. Suszec czy Pawłowice w kontekście integracji transportu zbiorowego czy infrastruktury rowerowej naturalnie ciążą w stronę Żor, Jastrzębia-Zdroju czy Pszczyny, choć niekoniecznie już w stronę przywołanych już wcześniej Tychów czy Rybnika. Warto więc rozważyć maksymalne rozszerzenie matrycy wsparcia na gminy transformacji górniczej, tak, aby wsparcie ograniczało się do pojedynczych jednostek w skali danych podregionów, tylko na gminy górnicze rzeczywiście ze sobą powiązane funkcjonalnie (Żory-Suszec, Żory-Pawłowice, Jastrzębie-Pawłowice, Jastrzębie-Żory Jastrzębie-Wodzisław; Wodzisław-Rydułtowy” Zabieg ten pozytywnie wpłynie na oddziaływanie interwencji.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Wszystkie inwestycje w obszarze mobilności będą opracowanych przez miasta planów zrównoważonej mobilności, w których miasta będą definiować powiązania z centrami rozwoju podregionów.</i>
66.	Obszar środowisko, interwencja: Efektywny system wzmacniający	41	Uwaga: Doprecyzowania wymaga, czy plany zrównoważonej mobilności mają być	Biorąc pod uwagę ramy czasowe wdrażania FST i konieczność przygotowania przez gminy/subregiony/podregiony niezbędnych dokumentów	Uwaga nieuwzględniona. <i>Plany zrównoważonej mobilności co do zasady są</i>

	mobilność w podregionach górniczych		tworzone przez gminy, czy też na poziomie podregionów bądź subregionów.	branżowych (w tym przypadku: planu zrównoważonej mobilności miejskiej) niezbędne jest doprecyzowanie zapisów dokumentu.	<i>tworzone na poziomie miast i obejmują też ich obszary funkcjonalne, jednak zgodnie z wytycznymi KE mogą być tworzone też przez Związki Międzygminne obejmujące dane Miejskie Obszary Funkcjonalne.</i>
67.	Obszar atrakcyjny i efektywny system wsparcia	42	„Podejmowane będą również działania na rzecz poprawy jakości i dostępności do szeroko rozumianych usług społecznych, w tym z zachowaniem zasady deinstytucjonalizacji, którymi objęci zostaną w szczególności seniorzy, rodziny pracowników branż podlegających transformacji (branża górnicza i branże okołogórnicze). Możliwa będzie także realizacja projektów kompleksowych, których celem jest wsparcie infrastruktury służącej poprawie jakości i dostępności do usług społecznych.” Warto powiązać to z zatrudnieniem kobiet biernych zawodowo o których mowa w diagnozie.		Uwaga nieuwzględniona. <i>Katalog grup docelowych będzie określony w dokumentach wdrożeniowych.</i>
68.	Obszar efektywne wykorzystanie terenów przemysłowych podregionów górniczych na cele gospodarcze, środowiskowe i społeczne	39-40	„Współfinansowane będą kompleksowe działania zarówno związane z rekultywacją terenu jak i docelowym zagospodarowaniem terenu na ww. cele, w tym kompleksowe przygotowanie terenów przemysłowych przeznaczonych pod działalność gospodarczą wraz z niezbędną infrastrukturą, w tym w ograniczonym zakresie skomunikowaniem tych terenów.”	Brak środków na wykup nieruchomości może stanowić potencjalną barierę w realizacji projektów mających na celu przywrócenie potencjału gospodarczego, społecznego i środowiskowego zdegradowanych terenów.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Katalog kosztów kwalifikowalnych będzie określony w dokumentach wdrożeniowych.</i>

			Brakuje informacji o możliwości finansowania wykupu nieruchomości.		
Ruda Śląska					
69.	Rozdział 2.2 Potrzeby i cele w zakresie rozwoju do 2030 r. służącego osiągnięciu neutralności klimatycznej do 2050 r.	ss.29-33	Zapisy na dużym stopniu ogólności.	Przygotowanie opracowania, które wskaże dokładne miejsca i rodzaje interwencji z podaniem liczby ludności niezbędnej do objęcia wsparciem w ramach FST. Opracowanie np. Master Planu dla terenów objętych działaniami, celem uniknięcia rozdrobnienia pomocy. Przygotowanie listy przedsiębiorstw, które będą potrzebowały wsparcia w ramach dywersyfikacji działalności. Określenie potrzeb i kosztów niezbędnych do zmiany profilu działalności.	Uwaga nieuwzględniona. <i>TPST jest dokumentem strategicznym, który pokazuje cele i kierunki działań, natomiast nie prezentuje szczegółowych zapisów dotyczących wdrażania wsparcia.</i>
70.	Rozdział 2.4. Rodzaje przewidywanych operacji,	ss.36-50	Zapisy na dużym stopniu ogólności.	Uwagi jak wyżej. Dodatkowo przeprowadzenie analizy odnośnie ilości osób z otoczenia górniczego i szerszej społeczności z podziałem na branże. Dodatkowo analiza powinna obejmować wykształcenie/ uprawnienia/ specjalizacje w jakich te osoby pracują. Następnie dostosowanie ofert szkolenia i kształcenia do realnych potrzeb przedsiębiorców np. szkolenia i kształcenie zamawiane na potrzeby danego pracodawcy.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Sugerowany stopień szczegółowości uwagi dotyczy poziomu wdrożeniowego, np. Projektów.</i>
71.	Rozdział 2.5. Wskaźniki produktu lub rezultatu specyficzne dla programu, Cel operacyjny: Atrakcyjny i efektywny system wsparcia rynku pracy	s. 51	Wskaźniki nazbyt szczegółowe	Wskaźniki do wykazania powinny być określone możliwe szeroko (duży przedział wiekowy) lub powinny być do wyboru (np. jeden obligatoryjny, inne fakultatywne). Zbyt duża szczegółowość może utrudnić realizację projektów. Doświadczenia realizacji projektów w ramach EFS pokazują, że zbytnia szczegółowość, zawężanie grup prowadzi do modyfikacji lub wycofywania się z realizacji projektów.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Zgodnie z zapisami rozporządzenia FST w ramach TPST nie będą określone wskaźniki produktu i rezultatu. Wskaźniki zostaną określone w dokumentach wdrożeniowych.</i>
72.	Rozdział 2.5. Wskaźniki produktu lub rezultatu specyficzne dla programu, Cel operacyjny: Kompleksowy system wsparcia społecznego i zdrowotnego	s. 51	Wskaźniki nazbyt szczegółowe	Uzasadnienie jak wyżej.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Zgodnie z zapisami rozporządzenia FST w ramach TPST nie będą określone wskaźniki produktu i rezultatu. Wskaźniki zostaną określone w dokumentach</i>

	aktywizujący mieszkańców regionu				<i>wdrożeniowych.</i>
73.	Matryca logiki interwencji Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030 Obszar środowisko Część tabeli: Kierunek działania	s. 2	Dopisanie kolejnego punktu: 6. Działania nakierowane na zachowanie przemysłowego dziedzictwa kulturowego w tym w szczególności obiektów objętych wpisanymi do rejestru zabytków.	Zmiany związane z przekształceniem terenów przemysłowych nie powinny wiązać się ze zniszczeniem obiektów historycznie, naukowo i artystycznie cennych, w związku z czym potrzebne jest nasilenie działań związanych z zachowaniem takich obiektów, a w szczególności zapewnieniem środków finansowych na takie działania.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Wsparcie kultury nie jest przedmiotem wsparcia FST, natomiast będzie przedmiotem wsparcia ze środków innych funduszy Polityki Spójności (np. FENIKS, FE SL).</i>
74.	Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego Rozdział 2.1. Ocena skutków gospodarczych, społecznych i terytorialnych przejścia na gospodarkę neutralną dla klimatu	s. 29	Zmiana zdania: <i>Wyzwaniem będzie zapewnienie wysokiej jakości życia w regionie pogórnym, co będzie wymagało przeciwdziałania zapaści gospodarczej, zapewnienia atrakcyjnych miejsc pracy, radykalnej poprawy jakości środowiska i wyznaczenia nowych kierunków rozwoju, które pozwolą z nadzieją patrzeć w przyszłość obecnym i przyszłym mieszkańcom, którzy nie będą musieli realizować swoich marzeń poza województwem</i> Proponuje się następujący zapis: <i>Wyzwaniem będzie zapewnienie wysokiej jakości życia w regionie pogórnym, co będzie wymagało przeciwdziałania zapaści gospodarczej, zapewnienia atrakcyjnych miejsc pracy, radykalnej poprawy jakości środowiska i wyznaczenia nowych kierunków rozwoju</i> przy jednoczesnym zachowaniu historycznego charakteru przekształcanych terenów i utrzymaniu istotnych dla mieszkańców materialnych i niematerialnych składników	Koniecznym wydaje się dopowiedzenie, że częścią skutków gospodarczych, społecznych i terytorialnych przejścia na gospodarkę neutralną dla klimatu będą zmiany związane z percepcją oraz stanem zachowania materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Jednym z podstawowych celów Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji powinno być zachowanie historycznego charakteru przekształcanych terenów, w szczególności zachowanie obiektów związanych z przemysłem oraz objętych opieką konserwatorską, co przełoży się bezpośrednio na budowanie poczucia lokalnej tożsamości, wymienione jako jeden z kierunków działania w <i>Matrycy logiki interwencji</i> dla przedmiotowego dokumentu.	Uwaga częściowo uwzględniona. <i>Zapis został częściowo dodany.</i>

			<i>dziedzictwa kulturowego, co pozwoli z nadzieją patrzeć w przyszłość obecnym i przyszłym mieszkańcom, którzy nie będą musieli realizować swoich marzeń poza województwem</i>		
75.	Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego Rozdział 2.2 Potrzeby i cele w zakresie rozwoju do 2030 r. służącego osiągnięciu neutralności klimatycznej do 2050 Cel operacyjny: Efektywne wykorzystanie terenów przemysłowych podregionów górniczych na cele gospodarcze, środowiskowe i społeczne	s. 31	Dopisanie kolejnego rezultatu: - działania nakierowane na zachowanie przemysłowego dziedzictwa kulturowego w tym w szczególności obiektów wpisanych do rejestru zabytków	Uzasadnienie Jak wyżej.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Wsparcie kultury nie jest przedmiotem wsparcia FST, natomiast będzie przedmiotem wsparcia ze środków innych funduszy Polityki Spójności (np. FENIKS, FE SL).</i>
76.	Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego Rozdział 2.2 Potrzeby i cele w zakresie rozwoju do 2030 r. służącego osiągnięciu neutralności klimatycznej do 2050	s. 33	<i>Proponuje się dodać na końcu rozdziału następujący zapis: Zakłada się, iż przyjęta powyżej strategia interwencji TPST wpłynie na tereny przemysłowe i poprzemysłowe w następujący sposób: - pozwoli na zachowanie części elementów, obiektów, urządzeń i budowli celem budowania poczucia lokalnej tożsamości i ochrony materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego, - poprzez wykorzystanie elementów industrialnego dziedzictwa pozwoli na budowę atrakcyjnej oferty turystycznej, unikatowej w skali całego kraju,</i>	W podsumowaniu tego rozdziału wskazano na wpływ przyjętych w TPST rozwiązań na rynek pracy, nie wspomniano zupełnie o wpływie na infrastrukturę przemysłową oraz tereny likwidowanych zakładów. Wydaje się, że takie uzupełnienie pozwoliłoby na jeszcze lepsze zdiagnozowanie problematyki tych przekształceń.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Wskazane elementy możliwe są do realizacji w obszarze społeczeństwo w zakresie zachowania tożsamości kulturowej i dziedzictwa przemysłowego z poszanowaniem tradycji regionu.</i>

			- pozwole na „zwrócenie” części terenów przemysłowych miastu i mieszkańcom poprzez rozwój na tych obszarach infrastruktury błękitno-zielonej.			
77.	Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego Rozdział 2.3. Spójność z innymi odpowiednimi krajowymi, regionalnymi lub terytorialnymi strategiami i planami Tabela 4. Opis spójności z krajowymi i regionalnymi dokumentami strategicznymi	s. 36	<div>Dopisanie do tabeli:</div> <div><div>Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2018-2021</div><div>Spójność względem: CEL OPERACYJNY II.2 AKTYWIZACJA SPOŁECZNOŚCI LOKALNYCH NA RZECZ OPIEKI NAD ZABYTKAM Kierunek działania II.2.A WSPIERANIE DZIAŁAŃ NA RZECZ POZNANIA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO REGIONU</div></div>		W tabeli pokazującej referencyjność TPST z innymi dokumentami brak jest dokumentów odwołujących się do opieki nad zabytkami, w tym kluczowego w tym przypadku Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2018-2021	Uwaga nieuwzględniona. W punkcie 2.3 zostały ujęte wyłącznie kluczowe dokumenty związane z priorytetowymi dziedzinami wspieranymi w TPST.
78.	Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego Rozdział 2.4. Rodzaje planowanych operacji Obszar: Efektywne wykorzystanie terenów przemysłowych podregionów górniczych na cele gospodarcze, środowiskowe i społeczne	s. 39	<div>Zamiast zdania: Realizowane będą również działania związane z systemowym zarządzaniem terenami przemysłowymi poprzez m.in. dofinansowanie działań planistycznych w zakresie kompleksowych projektów związanych z ponownym wykorzystaniem terenów przemysłowych.</div> <div>Proponuje się następujący zapis: Realizowane będą również działania związane z systemowym zarządzaniem terenami przemysłowymi poprzez m.in. dofinansowanie działań planistycznych w zakresie kompleksowych projektów</div>		Proponuje się uzupełnienie wskazanego zdania o fragment gwarantujący środki na realizację projektów związanych z ponownym wykorzystaniem terenów . Należy zwrócić uwagę, że realizacja tego typu projektów będzie niewątpliwie kosztochłonna i wszelkie wsparcie takich działań umożliwi ich wykonanie.	Uwaga nieuwzględniona. Interwencja TPST przewiduje środki na realizację projektów związanych z ponownym wykorzystaniem terenów.

			<i>związanych z ponownym wykorzystaniem terenów przemysłowych oraz dofinansowanie realizacji tych projektów.</i>		
79.	Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego Rozdział 2.4. Rodzaje planowanych operacji Obszar: Środowisko Efektywne wykorzystanie terenów przemysłowych podregionów górniczych na cele gospodarcze, środowiskowe i społeczne	s. 39-40	Proponuje się rozszerzyć zapis akapitu o formułę: <i>ponadto wsparcie uzyskają przedsięwzięcia, których celem, przy okazji działań rewitalizacyjnych, jest przeciwdziałanie, zapobieganie zmianom klimatycznym, likwidacji miejskiej wyspy ciepła, propagowaniu rozwiązań bazujących na naturalnych (NBS), implementacji usług ekosystemowych.</i>	Analizując doświadczenia innych państw, aktualne trendy w kształtowaniu przestrzeni publicznych i terenów zielonych oraz uwzględniając aspekty zmian klimatycznych, szczególnie istotne będą kompleksowe działania rewitalizacyjne, rekultywacyjne, renaturyzacyjne, uwzględniające usługi ekosystemowe oraz nature based solutions. Oczywiście tego typu działania będą możliwe do wsparcia w ramach wielu innych programów czy inicjatyw, nie należy jednak ich pomijać w przedmiotowym dokumencie.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Wskazane elementy nie są bezpośrednim celem interwencji TPST, wsparcie skupione będzie na terenach przemysłowych o nieco odmiennym profilu i potrzebach.</i>
Tauron					
80.	Dokument główny (TPST)/matryca logiki interwencji	Uwaga ogólna	Biorąc pod uwagę skalę wyzwań z jakimi mierzyć się musi woj. śląskie (w szczególności podregiony górnicze) w odniesieniu do problemu złej jakości powietrza, w TPST/matrycy logiki interwencji powinno się ująć wsparcie dla działań w zakresie głębokiej modernizacji energetycznej wielorodzinnych budynków mieszkalnych (wraz z wymianą źródeł ciepła i podłączaniem do sieci ciepłowniczej lub – gdy nie ma takiej możliwości – zastosowaniem innych, ekologicznych rozwiązań).	Ujęcie działań, o których mowa w uwadze, przy zachowaniu komplementarności z innymi programami/funduszami, zapewniłoby dodatkowe możliwości w zakresie dofinansowania przedsięwzięć służących poprawie efektywności energetycznej wielorodzinnych budynków mieszkalnych.	Uwaga uwzględniona.
81.	Dokument główny (TPST):	Uwaga ogólna	Uwaga ogólna: w dokumencie nie ma jasno wskazanych mierników dla określonych celów		Uwaga nieuwzględniona. <i>Zgodnie z zapisami rozporządzenia FST w ramach TPST nie będą</i>

					<i>określone wskaźniki produktu i rezultatu. Wskaźniki zostaną określone w dokumentach wdrożeniowych.</i>
82.	Dokument główny (TPST): Sekcja 1.1	6 str.	Prosimy o modyfikację zapisu „wsparcie sektora energetycznego w regionie jest kluczowe do osiągnięcia celów klimatycznych takich jak redukcja do 50-60% udziału węgla w produkcji energii elektrycznej, w perspektywie do roku 2030”	Zwracamy uwagę, że w PEP 2040 wskazano precyzyjnie cel: nie więcej niż 56% węgla w wytwarzaniu energii elektrycznej w 2030.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Wskazany cel redukcji zgodny z celem wynikającym z KPEiK. Zapis ostatecznie został usunięty.</i>
83.	Dokument główny (TPST): Sekcja 1.1	6 str.	Prosimy o modyfikację zdania „Realizacja wskazanych działań przyczyni się do osiągnięcia na poziomie kraju celu zakładającego 21-23% udziału OZE w finalnym zużyciu energii brutto”	Pragniemy zwrócić uwagę, że finalne zużycie energii dotyczy wszystkich sektorów (potrzeby technologiczne, produkcyjne i bytowe i transport), co jednak nie zostało wyraźnie wskazane w dokumencie. Dodatkowo zwracamy uwagę, iż w PEP 2040 wskazano cel „Co najmniej 23% OZE w końcowym zużyciu energii brutto w 2030”.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Wskazany cel udziału OZE zgodny z celem wyznaczonym w KPEiK.</i>
84.	Dokument główny (TPST): Sekcja 1.1	7 str.	Wnosimy o modyfikację zdania: „Na obszarze objętym transformacją uzupełniającą wspierane będą działania związane z integracją i cyfryzacją systemu energetycznego”	Proponujemy dopisać „oraz jego modernizacją”	Uwaga nieuwzględniona. <i>Zapis usunięto, ponieważ interwencja TPST nie obejmuje tego typu działań.</i>
85.	Dokument główny (TPST): OSI	14 str.	Wnosimy o modyfikację zdania: OSI – gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza: Głównymi przyczynami złej jakości powietrza w województwie śląskim są: emisja z indywidualnego ogrzewania budynków mieszkalnych oraz emisja przemysłowa i liniowa.	Proponujemy, aby wśród przyczyn wymienić również transport	Uwaga nieuwzględniona. <i>Transport został ujęty jako element emisji liniowej.</i>
86.	Dokument główny (TPST): Sekcja 2.4 Zdywersyfikowana oraz zasobo- i energooszczędna gospodarka podregionów górniczych	37 str.	Postulujemy, aby doprecyzować zdanie: „Pozwoli to utworzyć nowe miejsca stabilnego zatrudnienia m.in. w sektorach odnawiania, regeneracji i innowacji.”	Prosimy o doprecyzowanie, jak należy rozumieć wyszczególnione sektory	Uwaga nieuwzględniona. <i>Wskazane sektory są powiązane z szeroko rozumianym GOZ w przedsiębiorstwach.</i>

87.	Dokument główny/ matryca logiki interwencji		Zgodnie z art. 8 ust. 2 pkt g) <i>rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji</i> , do wsparcia kwalifikują się działania dotyczące „remontu i modernizacji sieci ciepłowniczych w celu poprawy efektywności energetycznej systemów ciepłowniczych oraz inwestycje w produkcję energii cieplnej, pod warunkiem, że instalacje produkujące energię ciepłą opierają się wyłącznie na odnawialnych źródłach energii”. W związku z powyższym, proponujemy, aby ww. typy inwestycji również mogły być objęte zakresem dofinansowania w ramach TPST woj. śląskiego.	Przedsięwzięcia dotyczące modernizacji sieci ciepłowniczych są podstawowym typem inwestycji, w zakresie poprawy efektywności energetycznej odnoszącej się do dystrybucji ciepła. Biorąc pod uwagę fakt, że woj. śląskie charakteryzuje się najdłuższą siecią ciepłowniczą, spośród wszystkich województw w Polsce, potrzeby inwestycje w zakresie modernizacji są bardzo znaczące, w związku z czym takie projekty powinny kwalifikować się do wsparcia w ramach TPST. Inwestycje w źródła wytwarzania ciepła z OZE są z kolei niezbędne z punktu widzenia osiągania przez systemy ciepłownicze statusu systemów efektywnych oraz zwiększenia udziału źródeł odnawialnych w produkcji ciepła. Planowana rewizja dyrektywy EED prawdopodobnie zmierzać będzie do zaostrzenia warunków uznania systemów ciepłowniczych za efektywne. Zatem pojawi się najprawdopodobniej konieczność podejmowania kolejnych inwestycji w celu utrzymania lub osiągnięcia statusu systemu efektywnego. Co istotne, w świetle zapisów projektu Wytycznych CEEAG, pomoc publiczna będzie mogła być udzielana na systemy ciepłownicze, tylko pod warunkiem osiągnięcia statusu systemu efektywnego w ciągu trzech lat. W związku z powyższym konieczne jest uwzględnienie wsparcia systemów ciepłowniczych w TPST Woj. Śląskiego. Wsparcie powinno obejmować zarówno źródła (OZE), jak i sieci.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Sieci ciepłownicze nie są przedmiotem wsparcia TPST, jednak mogą być realizowane jako komplementarne projekty z II lub III filaru mechanizmu sprawiedliwej transformacji lub innych funduszy UE.</i>
88.	Matryca logiki interwencji	Uwaga ogólna	Dokument powinien zostać rozszerzony o informacje dotyczące typów beneficjentów, mogących ubiegać się o wsparcie oraz zakładane formy tego dofinansowania (dotacja, wsparcie zwrotne, mieszane).	Umieszczenie informacji wskazanych w uwadze zwiększyłoby kompletność dokumentu.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Typy beneficjentów oraz formy dofinansowania będą określone w dokumentach wdrożeniowych.</i>
89.	Matryca logiki interwencji	2 str.	Zakres/kierunek działań dotyczących celu operacyjnego „Zbilansowana energetyka podregionów górniczych oparta o alternatywne źródła energii”, wskazanych w matrycy, jest dużo węższy niż to ujęto w dokumencie głównym (tj. w opisie rezultatów	Rozszerzenie typów operacji wskazanych w matrycy służyłoby uniknięciu wątpliwości co do możliwości realizacji określonych działań w ramach TPST woj. śląskiego. W TPST (str. 25) wskazano wyraźnie, że „system energetyczny w najbliższych latach będzie wymagał dużych nakładów inwestycyjnych, gdyż opiera się na przestarzałych dużych blokach energetycznych zarządzanych centralnie”.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Wsparcie dla „dużej” energetyki będzie możliwe w II i III filarze mechanizmu sprawiedliwej transformacji lub innych</i>

			odnoszących się do ww. celu, strona 30). W szczególności proponowane kierunki działań w zakresie OZE nie powinny ograniczać się wyłącznie do energetyki rozproszonej, ale obejmować także np. budowę/przebudowę infrastruktury służącej do produkcji, dystrybucji i magazynowania energii z OZE (chodzi zarówno o energię elektryczną, jak i ciepło), czy budowę/modernizację sieci umożliwiających odbiór energii z OZE.	W tym kontekście należy postulować, aby w matrycy logiki interwencji przewidziano wsparcie w adekwatnym zakresie.	<i>funduszy UE. Doprecyzowanie typów operacji finansowanych z FST będzie w dokumentach wdrożeniowych.</i>
90.	Dokument główny (TPST): 1. Opis procesu transformacji i wskazanie terytoriów w obrębie państwa członkowskiego, które będą najbardziej dotknięte jej negatywnymi skutkami Matryca logiki interwencji: (Kierunek interwencji: 1. Rozwój energetyki rozproszonej opartej o odnawialne źródła energii)	7 str. 2 str.	Zapewnienie spójności zapisów pomiędzy TPST a załącznikiem nr 3 Matryca Logiki Interwencji w zakresie wsparcia projektów z obszaru energii.	W Terytorialnym Planie Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030 (str. 7) wskazano, że „[n]a obszarze objętym transformacją uzupełniająco wspierane będą działania związane z integracją i cyfryzacją systemu energetycznego”. Powyższe nie znajduje jednak odzwierciedlenia w Matrycy logiki interwencji, w której nie przewidziano wsparcia w tym zakresie	Uwaga nieuwzględniona. <i>Z uwagi na wielość źródeł wsparcia sektora energii, ostateczne ustalenia, co do zakresu wsparcia będą zamieszczone w dokumentach wdrożeniowych.</i>
91.	Dokument główny (TPST): (Cel operacyjny: Zbilansowana energetyka podregionów górniczych oparta o alternatywne źródła energii) (OBSZAR: ŚRODOWISKO Zbilansowana energetyka podregionów górniczych oparta o alternatywne źródła energii)	30 str. 38 str.	Dopuszczenie wsparcia sieci dystrybucyjnych w zakresie niezbędnym do przyłączania nowych mocy OZE ze źródeł rozproszonych	Wśród rezultatów, jakie powinny zostać osiągnięte dzięki realizacji przedmiotowego celu wymieniono m. in.: <ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych. • Rozwój energetyki rozproszonej z OZE w kontekście infrastrukturalnym i organizacyjnym. Należy zatem zauważyć, iż wsparcie ograniczono jedynie do instalacji generujących energię z OZE, nie zapewniając wsparcia dla sieci, do których instalacje rozproszone miałyby być przyłączane. ależ w tym kontekście zwrócić uwagę, iż wobec gwałtownie rosnącej liczby mikroinstalacji sieć niskiego napięcia nie jest już często w stanie przyjmować energii z	Uwaga nieuwzględniona. <i>W ramach TPST nie przewiduje się wsparcia dla sieci dystrybucyjnych. Wsparcie dla sieci dystrybucyjnych będzie możliwe w ramach II i III filara mechanizmu sprawiedliwej transformacji lub innych funduszy UE.</i>

	Matryca logiki interwencji: (Kierunek interwencji: 1. Rozwój energetyki rozproszonej opartej o odnawialne źródła energii)	2 str.		kolejnych źródeł. Dynamiczny rozwój energetyki rozproszonej oznacza bowiem olbrzymie koszty dostosowania sieci energetycznej, W związku z powyższym wydaje się, że bez wsparcia sieci trudno mówić o zbilansowaniu, na co wskazano w nazwie celu operacyjnego. Co więcej, wsparcie sieci jest konieczne, aby faktycznie włączenie rozwiązań prosumenckich do systemu energetycznego podniosło poziom bezpieczeństwa energetycznego, na co zwrócono uwagę na str. 38 TPST	
92.	Dokument główny (TPST): OBSZAR: ŚRODOWISKO Efektywne wykorzystanie terenów przemysłowych podregionów górniczych na cele gospodarcze, środowiskowe i społeczne	39-40 str.	Prosimy o wyjaśnienie relacji zapisów odnoszących się do działań w zakresie terenów zdegradowanych. Z jednej strony wskazano, że dopuszczalne będzie finansowanie także tych działań, których obowiązek realizacji wynika z przepisów prawa, z drugiej zastrzeżono obowiązek zgodności z zasadą zanieczyszczający płaci, zgodnie z którą zanieczyszczający powinien zapłacić za wyrządzenie szkody. Wyjaśnienie tej kwestii już na poziomie dokumentu może być pomocne we właściwym przygotowaniu projektów przez potencjalnych beneficjentów	Z jednej strony na str. 40 wskazano, że remediacja, rekultywacja, regeneracja, renaturyzacja, dekontaminacja terenów przemysłowych muszą uwzględniać zasadę "zanieczyszczający płaci" Z drugiej (str. 39) wskazano, że „[w] przypadku kompleksowego projektu rekultywacji lub remediacji dopuszcza się sfinansowanie działań wynikających z mocy prawa dla usunięcia lub naprawy innych cech lub elementów szkodliwych dla ludzi i środowiska”.	Uwaga nieuwzględniona <i>Nadrzędną jest zasada "zanieczyszczający płaci". Natomiast odnosząc się do przedmiotowej uwagi, pamiętając, że zapisy w TPST mają szerszy kontekst, proponujemy umożliwienie realizacji kompleksowego projektu dot. remediacji terenów zdegradowanych np. przez gminę.</i>
93.	Dokument główny (TPST) Odniesienie: art. 11 ust. 2 lit. h)	49 str.	W odniesieniu do przedmiotowego punktu wskazano: „Do uzupełnienia na kolejnym etapie prac” Będziemy wdzięczni za podanie przewidywanego harmonogramu dalszych prac	Przedmiotowa kwestia jest istotna z perspektywy potencjalnych beneficjentów – dużych przedsiębiorstw. Ponadto zwracamy uwagę na potrzebę wyjaśnienia, które z działań wymienionych w art. 8 ust. 2 pkt a) – o) rozporządzenia FST należy traktować jako inwestycje produkcyjne. Z zapisów rozporządzenia CPR (które również znajduje zastosowanie względem FST), wynika, że akt ten rozróżnia inwestycje produkcyjne i inwestycje w	Uwaga nieuwzględniona. <i>Harmonogram dalszych prac nie stanowi formalnie załącznika do TPST. Nadal trwają prace nad kształtem załącznika dot. indykatywnego wykazu operacji w wymaganej treści.</i>

				infrastrukturę (zob. motyw 38 preambuły CPR) ¹ , jednakże podział ten nie jest jasny.	
94.	Załącznik: Potencjały i wyzwania rozwojowe województwa śląskiego w kontekście sprawiedliwej transformacji	61 str.	Postulujemy modyfikację zdania: W samym 2019 roku spółka TAURON DYSTRYBUCJA, pełniąc funkcję Operatora Systemu Dystrybucyjnego w południowej części kraju, podłączyła do sieci 30 tysięcy prosumentów (206 MW).	Obecnie dostępne są już bardziej aktualne dane, w związku z czym postulujemy Aktualizację: „TAURON zanotował rekordowy rok w liczbie mikroinstalacji przyłączonych do swojej sieci. W 2020 r. przyłączył ich 97,7 tys., o łącznej mocy 658MW. W sumie TAURON przyłączył już ponad 145 tys. mikroinstalacji do swojej sieci dystrybucyjnej.	Uwaga uwzględniona. <i>Tekst został zmieniony.</i>
95.	Załącznik: Potencjały i wyzwania rozwojowe województwa śląskiego w kontekście sprawiedliwej transformacji	64 str.	Postulujemy rozszerzenie opis ponad już zawarte zdanie: Transformacja sektora energetycznego wymaga również dostosowania infrastruktury sieciowej służącej do przesyłu i dystrybucji energii elektrycznej.	Proponujemy dopisać, że na terenie woj. śląskiego za sieć dystrybucyjną odpowiada TAURON Dystrybucja. Umożliwienie współpracy z rosnącą liczbą źródeł rozproszonych (w tym OZE) wymaga istotnych nakładów modernizacyjnych na sieć.	Uwaga nieuwzględniona <i>W ramach TPST nie przewiduje się wsparcia dla sieci dystrybucyjnych. Wsparcie dla sieci dystrybucyjnych będzie możliwe w ramach II i III filara mechanizmu sprawiedliwej transformacji lub innych funduszy UE.</i>
Katowice					
96.	1.1 Opis oczekiwanego procesu transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 Tabela 1, Tabela 3, oraz Mapa 7	8,18, 21	Niezgodność/niejasność w kwestii dat dotyczących KWK Wujek	Na str. 8 w Tabeli 1 w wierszu 1. „Połączenie Kopalni Wujek z Kopalnią Murcki-Staszic”, w kolumnie „Termin zakończenia produkcji węgla kamiennego” podano rok 2021, a na str. 18 w Tabeli 3 w wierszu 1. „Katowice”, w kolumnie „Kopalnie i elektrownie przeznaczone do likwidacji lub restrukturyzacji” podano: nazwa-KWK Wujek (2021-połączona z KWK Murcki-Staszic), rok-2039; podobnie na Mapie 7	Uwaga uwzględniona.
97.	1.1 Opis oczekiwanego procesu transformacji w	8	Powinno być: Kopalnia Staszic-Wujek	Po połączeniu Kopalni Wujek z Kopalnią Murcki-Staszic w 2021 roku obowiązuje nazwa KWK Staszic-Wujek	Uwaga uwzględniona.

¹ (38) To ensure the effectiveness, fairness and sustainable impact of the Funds, there should be provisions guaranteeing that **investments in infrastructure or productive investment** are long-lasting and prevent the Funds from being used to undue advantage

	kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 Tabela 1				
98.	1.1 Opis oczekiwanego procesu transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 Mapa 2	12	nieczytelna mapa, proponuje się oznaczenie granic gmin innym, kontrastowym kolorem, np. czerwonym	nieczytelna mapa – nieczytelne granice gmin	Uwaga uwzględniona. <i>Dodano nową mapę pokazującą gminy górnicze również na tle podregionów (wzmocnienie akcentów granic administracyjnych).</i>
99.	1.2. Wskazanie terytoriów, w przypadku których oczekuje się, że będą najbardziej dotknięte negatywnymi skutkami transformacji, oraz uzasadnienie tego wyboru za pomocą odpowiednich szacunków dotyczących wpływu na gospodarkę i zatrudnienie opartych na informacjach zawartych w sekcji 1.1. OSI – gminy w transformacji górniczej	12	Oprócz tworzenia na obszarach gmin w transformacji górniczej alternatywnych miejsc pracy należy również ukierunkować wsparcie na szkolenia specjalistyczne i doradztwo, by ułatwić firmom dostęp do rozwiązań oferowanych w ramach Przemysłu 4.0, a także odpowiednio wcześniej podjąć działania edukacyjne popularyzujące wśród pracowników tych firm wiedzę na temat kwalifikacji rynkowych i skutecznego prowadzenia własnego biznesu. Ponadto wsparcie należy ukierunkować na poprawę jakości środowiska, [...]	Ułatwienie wdrożeń i dostępności rozwiązań Przemysłu 4.0 pozwoli nieco zwiększyć dynamikę rozwoju innych branż oraz ich konkurencyjność w sytuacji odchodzenia od przemysłu górniczego. Ponadto obecni pracownicy branży górniczej i okołogórniczej powinny być odpowiednio wcześniej przygotowywane do wejścia w nową rolę na rynku pracy i być świadome potrzeby ciągłej edukacji.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Zapis pokrywa się z częścią zapisów w punkcie 2.1.</i>
100.	2.1. Diagnoza skutków gospodarczych, społecznych i terytorialnych transformacji w kierunku neutralnej dla klimatu	23	W tekście konieczny jest do podkreślenia poniższy aspekt. Stworzenie projektów finansowanych ze środków państwowych bądź unijnych pozwalających na przekwalifikowanie osób z sektorów objętych transformacją i znalezienie	Ograniczenie wykluczenia społeczno-gospodarczego. Zapewnienie wysokiej jakości życia w regionie pogórnym nie doprowadzi do zapaści gospodarczej i umożliwi powstanie atrakcyjnych miejsc pracy w rejonie zamieszkania.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Zapis pokrywa się z częścią zapisów w punkcie 2.1.</i>

	gospodarki Unii do roku 2050		nowych miejsc pracy.		
101.	2.1. Diagnoza skutków gospodarczych, społecznych i terytorialnych transformacji w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050	24	Odptyw kapitału ludzkiego [...] oraz kapitału intelektualnego [...] jest zjawiskiem obserwowanym od dłuższego czasu. Potrzebne jest podjęcie działań globalnych dla całego województwa, których celem będzie zatrzymanie kapitału intelektualnego (zarówno startupów, jak i inwestorów) i wspólne budowanie ekosystemu innowacji na wielu płaszczyznach.	Z badań przeprowadzonych w województwie śląskim w 2019 r. wynika, że wśród MŚP wdrażających innowacje najczęściej podnoszony był problem niewystarczającego dostępu do kapitału wysokiego ryzyka oraz instrumentów wsparcia tj. marketing, promocja, budowa sieci kooperantów (źródło informacji: diagnoza stanu w projekcie RSI WSL 2030).	Uwaga nieuwzględniona. <i>Zapis pokrywa się z częścią zapisów w punkcie 2.1.</i>
102.	2.1. Diagnoza skutków gospodarczych, społecznych i terytorialnych transformacji w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050	24	Dlatego też niezbędne jest zwiększenie udziału środków przeznaczanych na działalność innowacyjną i badawczo-rozwojową w regionie oraz rozwój automatyzacji w przemyśle przy jednoczesnym obniżeniu wymagań dotyczących wkładu własnego w programach wspierających innowacyjność. Istotne jest także wsparcie pracowników w dostosowywaniu do nowych wymogów rynku pracy, a także wsparcie jednostek samorządu terytorialnego w podejmowaniu działań popularyzujących wiedzę na temat kompetencji miękkich niezbędnych we współczesnej przestrzeni biznesowej.	Według badań przeprowadzonych w województwie śląskim w 2019 r. wysokie wymagania dotyczące wkładu własnego w programach wspierających innowacyjność zostały uznane przez przedsiębiorców za jedną z najważniejszych barier związanych z wdrożeniem innowacji (źródło informacji: diagnoza stanu w projekcie RSI WSL 2030).	Uwaga nieuwzględniona. <i>Sektor B+R nie jest kluczowym obszarem wsparcia w TPST.</i>
103.	2.1. Diagnoza skutków gospodarczych, społecznych i terytorialnych transformacji w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050	27	W tekście konieczny jest do podkreślenia poniższy aspekt. Inwestowanie w rozwój komunikacji zbiorowej w województwie śląskim, zwłaszcza transport szynowy.	Ograniczenie dużego ruchu samochodowego w regionie, co przyczyni się do polepszenia jakości powietrza. Dodatkowo inwestycje w transport zbiorowy (większa ilość nowoczesnego taboru, centra przesiadkowe, nowe połączenia) zwiększą atrakcyjność inwestycyjną i turystyczną województwa wśród osób niezmotoryzowanych.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Wsparcie transportu kolejowego nie jest przedmiotem wsparcia FST, natomiast będzie przedmiotem wsparcia ze środków innych funduszy Polityki Spójności (np. FS,</i>

					KPO.
104.	2.2. Potrzeby i cele w zakresie rozwoju do 2030 r. służącego osiągnięciu neutralności klimatycznej do 2050 r. Obszar społeczeństwo Cel operacyjny: Atrakcyjny i efektywny system edukacji oraz podnoszenia kwalifikacji	31	Rozwój kształcenia zwłaszcza branżowego i technicznego we współpracy z przedsiębiorcami, w szczególności zgodnie z regionalnymi inteligentnymi oraz technologicznymi specjalizacjami.	Kształcenie techniczne jest równie ważne jak kształcenie branżowe. Ponadto jego znaczenie rośnie wraz z rozwojem nowoczesnych technologii i przemysłu.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Interwencja TPST nie wyłącza wsparcia kształcenia technicznego.</i>
105.	2.2. Potrzeby i cele w zakresie rozwoju do 2030 r. służącego osiągnięciu neutralności klimatycznej do 2050 r. Cel operacyjny: Efektywny system wzmacniający mobilność w podregionach górniczych	31	Dopuszczenie zakupu infrastruktury i taboru niskoemisyjnego (gaz)	Obecnie w większości przedsiębiorstw komunikacji miejskiej w regionie prowadzony jest program wymiany taboru na zeroemisyjny celem spełnienia wymogów Ustawy o elektromobilności z wykorzystaniem obecnie funkcjonujących programów wsparcia. Na chwilę obecną brak jest możliwości przyspieszenia przechodzenia na technologię zeroemisyjną w transporcie i przejścia do zakupu tylko pojazdów zeroemisyjnych (elektryczne, wodorowe) ze względu na koszty i ograniczenia technologiczne. Wymiana taboru na elektryczny musi przebiegać równoległe z rozbudową infrastruktury elektroenergetycznej (niskiego i średniego napięcia), która to rozbudowa wymaga nie tylko wysokich nakładów finansowych, ale przede wszystkim czasu. W przypadku autobusów wodorowych obecnie koszt przejechania wozokilometra jest o kilkaset procent wyższy niż autobusu z silnikiem diesla (nie licząc kosztów inwestycyjnych). Brak wsparcia dla pojazdów innych niż zeroemisyjne spowoduje wymianę taboru w niewielkiej części na zeroemisyjny, a w głównej mierze na autobusy z silnikami diesla. Umożliwienie wsparcia dla zakupów mieszanych (mix autobusów zeroemisyjnych i niskoemisyjnych) pozwoli z jednej strony na spełnienie do 2030 roku wymogu ograniczenia emisji CO2 (przy zakupach pół na pół ograniczenie emisji lokalnie wyniesie ok. 55%), przy	Uwaga nieuwzględniona. <i>Przedmiotem wsparcia TPST będzie zakup taboru tylko zeroemisyjnego. Zakup taboru niskoemisyjnego będzie możliwy w drodze wyjątku w FESL.</i>

				jednoczesnym ograniczeniu niemal do zera emisji innych zanieczyszczeń (CO, NOx, PM), czego nie uda się osiągnąć inwestując w nowe autobusy z silnikiem diesla. Jednocześnie należy zaznaczyć, że cykl życia taboru autobusowego (10 - 15 lat) nie zagrozi osiągnięciu celu neutralności klimatycznej do 2050 roku, a pozwoli w okresie przejściowym w sposób znaczący ograniczyć emisję innych niż CO2 zanieczyszczeń.	
106.	2.4. Rodzaje planowanych operacji Obszar: gospodarka	36	Sugerowane rozszerzenie zapisów niniejszego dokumentu o „ <u>huby technologiczne</u> ”, „Do skutecznego przeprowadzenia procesu transformacji niezbędne są również projekty służące wzmocnieniu ośrodków wspierających transfer wiedzy i technologii do przedsiębiorstw (min. parków technologicznych, <u>hubów technologicznych</u> , demonstratorów nowych technologii) dla zielonej cyfrowej gospodarki.”	Konsekwentnie do uwzględnionej uwagi do matrycy logicznej RPST w części Typy operacji A.1.1, A.1.2 i A.1.3	Uwaga uwzględniona.
107.	2.4. Rodzaje planowanych operacji Obszar: środowisko Oddziaływanie interwencji - Efektywny system wzmacniający mobilność w podregionach górniczych	41	Uwzględnienie również inwestycji w ekologiczny, energooszczędny, efektywny i zeroemisyjny tabor tramwajowy oraz infrastrukturę towarzyszącą.	Na obszarze Metropolii GZM jeszcze sporo taboru tramwajowego stanowią jednostki o niekorzystnym bilansie energetycznym, nie spełniające aktualnie obowiązujących standardów eksploatacyjnych, jak też nie odpowiadających oczekiwaniom pasażerów o szczególnych potrzebach (brak niskiej podłogi i rozwiązań komplementarnych). Wybrane elementy infrastruktury tramwajowej również nie spełniają obecnych norm i nie zapewniają pełnego komfortu i bezpieczeństwa eksploatacji linii tramwajowych, co naraża nowo zakupione jednostki taborowe na przyspieszony proces zużycia i obniżenia walorów użytkowych.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Infrastruktura transportu szynowego będzie przedmiotem wsparcia ze środków innych funduszy Polityki Spójności (np. FS, KPO).</i>
Sosnowiec					
108.	Tabela 1 Harmonogram zamykania i restrukturyzacji kopalń na	8	Zmiana życzeniowa: Umieszczenie tabeli z planowanymi do uruchomienia inwestycjami OZE lub innymi, które miałyby równoważyć	W dokumencie jest sporo informacji takich jak: <i>Zmiana struktury bilansu energetycznego regionu prowadząca do obniżenia udziału węgla kamiennego to konieczność poniesienia ogromnych nakładów na rozwój</i>	Uwaga nieuwzględniona. <i>Brak szczegółowych danych we wskazanym zakresie. Nie planuje się</i>

	obszarze objętym transformacją oraz zatrudnienie w kopalniach.		bilans energetyczny a tym samym bezpieczeństwo regionu.	<i>OZE, mając na uwadze równocześnie konieczność zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego dla najbardziej uprzemysłowionego województwa w kraju.</i> Brak jednak konkretnych przykładów, pomysłów lub chociażby kierunków działań planowanych w tej fundamentalnej kwestii. Nawet odrębny cel operacyjny: <i>Zbilansowana energetyka podregionów górniczych oparta o alternatywne źródła energii</i> nie wskazuje precyzyjnych rozwiązań w tym zakresie (pojawia się tylko hasło wirtualnych elektrowni).	<i>zlecenia dodatkowej analizy.</i>
109.	Ponadto pomocniczo będą brane pod uwagę również gminy z największymi problemami w zakresie jakości powietrza jako obszary o niskiej jakości życia z uwagi na czynniki środowiskowe.	16	<i>Przeniesienie tego zapisu do akapitu wyżej, w którym mowa o najważniejszych priorytetach:</i> W szczególności do udzielenia wsparcia predystynowane będą obszary ujęte w ramach OSI – gminy w transformacji górniczej, jako te obszary, które w najwyższym stopniu są dotknięte konsekwencjami eksploatacji złóż węgla kamiennego, zarówno w wymiarze przestrzennym (występowanie szkód górniczych), jak i w kontekście społecznym (związanym z dużym udziałem zatrudnienia w sektorze górniczym), a także gminy z największymi problemami w zakresie jakości powietrza jako obszary o niskiej jakości życia z uwagi na czynniki środowiskowe.	Biorąc pod uwagę dane z mapy nr 4 a także tabeli nr 3 – to jakość powietrza nadal jest najbardziej pomijaną kwestią problemową, a mającą kolosalny wpływ na jakość życia mieszkańców co w prosty sposób przekłada się też na ich zdolności do pracy a w późniejszym wieku na wzrost zależności od specjalistycznej opieki zdrowotnej i nie tylko. Dlatego ten czynnik powinien również być traktowany priorytetowo i wyraźnie powinno to być zaznaczone w treści dokumentu.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Zapis jest uwzględniony w opisie.</i>
110.	Dopuszcza się również możliwość stosowania wyłączeń terytorialnych z	17	Dopuszcza się również możliwość stosowania wyłączeń terytorialnych z zakresu wsparcia z uwagi na	Tego typu zapisy prowadzą do stosowania formuły odpowiedzialności zbiorowej krzywdzącej mieszkańców danej gminy, których władarze nie do końca mają	Uwaga uwzględniona. <i>Zapis zostanie zweryfikowany zgodnie z rozstrzygnięciem KE.</i>

	zakresu wsparcia z uwagi na podejmowanie działań inwestycyjnych związanych z lokowaniem nowych kopalni.		podejmowanie działań inwestycyjnych związanych z lokowaniem nowych kopalni, po uprzedniej weryfikacji okoliczności, które doprowadziły do takiego stanu rzeczy.	możliwość zablokowania tego typu inwestycji. Temat do przedyskutowania.	
111.	Nowe umiejętności będą poszukiwane dla zapewnienia kadr m.in. dla zastępującego tradycyjne branże przemysłu 4.0, ICT, medycyny, energetyki, przemysłów związanych z gospodarką cyrkularną czy przemysłu lotniczego.	24	Nowe umiejętności będą poszukiwane dla zapewnienia kadr m.in. dla zastępującego tradycyjne branże przemysłu 4.0, ICT, medycyny, energetyki, przemysłów związanych z gospodarką cyrkularną czy przemysłu lotniczego, a także zapewnienia odpowiednich usług zdrowotnych, jak i aktywizujących w szczególności dla ludności w wieku poprodukcyjnym.	Brak uwzględnienia kluczowego z punktu widzenia postępującego procesu starzenia się społeczeństwa, kadr dla usług prozdrowotnych o których mowa na stronie 26 załącznika nr 2: <i>„Powyższa zmiana wskazuje na poważny problem starzenia się społeczeństwa. Proces ten będzie skutkował koniecznością zapewnienia odpowiednich usług zdrowotnych, jak i aktywizujących w szczególności dla ludności w wieku poprodukcyjnym. „</i>	Uwaga nieuwzględniona. <i>Zapisy punktu 2.1 koncentrują się na kluczowych elementach wsparcia TPST.</i>
112.	Według ekspertyzy przygotowanej przez Uniwersytet Ekonomiczny dla Górniczej Izby Przemysłowo-Handlowej liczba pracowników powiązanych bezpośrednio z branżą górniczą wynosi 120 tys. osób. Zbliżone szacunki przedstawia IBS, z którego badań wynika, że na jedno miejsce w górnictwie węgla kamiennego w Polsce przypada co najmniej 1,16-1,35 miejsca	25	Zmiana na: Liczba pracowników powiązanych z branżą górniczą waha się od 120 tys. do 400 tys. osób w zależności od szacunków i uwarunkowań, o czym wspomniano wcześniej w rozdziale 1 na stronie nr 9.	Zmiana ta wynika z faktu, że fragment ten to niemal w całości powielenie tekstu z rozdziału 1 str. nr 9: <i>Według ekspertyzy przygotowanej przez Uniwersytet Ekonomiczny dla GIPH liczba pracowników powiązanych bezpośrednio z branżą górniczą wynosi 120 tys. osób. Zbliżone szacunki przedstawia IBS, który podaje dane na poziomie 96,3-112 tysięcy osób zatrudnionych w branżach powiązanych z górnictwem. Zakłada się, że przewidywana skala osób zależnych od funkcjonowania kopalni może być jednak znacznie wyższa, jeżeli weźmiemy pod uwagę wpływ pośredni na przedsiębiorstwa handlowo-usługowe czy rodziny pracowników. Szacunki ujmujące ten aspekt według samorządu gospodarczego mogą wynieść nawet 400 tys. osób</i>	Uwaga nieuwzględniona. <i>Zapis zostanie skorygowany w zależności od ostatecznych rozstrzygnięć dotyczących konstrukcji dokumentu.</i>

	pracy w innych sektorach gospodarki, co daje 96,3-112 tysięcy osób zatrudnionych w branżach powiązanych bezpośrednio z górnictwem. Zakłada się, że przewidywana skala osób zależnych od funkcjonowania kopalni może być znacznie wyższa, jeżeli weźmiemy pod uwagę wpływ pośredni na przedsiębiorstwa handlowo-usługowe czy rodziny pracowników. Szacunki ujmujące ten aspekt według samorządu gospodarczego mogą wynieść nawet 400 tys. osób.				
113.	Patrz uwagi	29-32	Patrz uwagi	Brak numeracji obszarów i celów co utrudnia późniejszą analizę dokumentu, a także monitoring i ewaluację.	Uwaga uwzględniona.
114.	Rezultaty: Zwiększenie dostępu do usług w zakresie ochrony zdrowia, w tym diagnostyki i profilaktyki.	32	Rezultaty: Zwiększenie dostępu do usług w zakresie ochrony zdrowia, w tym diagnostyki i profilaktyki, a także odpowiednich usług zdrowotnych, jak i aktywizujących w szczególności dla ludności w wieku poprodukcyjnym.	Konsekwencja w działaniach prospołecznych dla seniorów wskazanych w pozycji nr 3 tej tabeli.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Proponowane uszczegółowienie zawarte jest w obecnej formie zapisu.</i>

115.	Podejmowane będą również działania na rzecz poprawy jakości i dostępności do szeroko rozumianych usług społecznych, w tym z zachowaniem zasady deinstytucjonalizacji, którymi objęci zostaną w szczególności seniorzy, rodziny pracowników branż podlegających transformacji (branża górnicza i branże okołogórnicze).	42	<i>Dodanie zdania:</i> Szczególne istotne wydaje się stworzenie kompleksowego systemu usług zdrowotnych oraz aktywizacyjnych dla ludności w wieku poprodukcyjnym, których udział w piramidzie wieku będzie rósł z każdym rokiem.	Kolejny zapis uwzględniający zwiększającą się skalę specyficznych potrzeb społecznych wynikających ze starzenia się populacji.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Zapisy dotyczące zakresu usług zdrowotnych zostały ujęte w opisie interwencji np. Kompleksowy system wsparcia społecznego i zdrowotnego aktywizujący mieszkańców podregionów górniczych.</i>
116.	Załącznik 3. Indykatoryna lista projektów strategicznych FST	57	<i>Powinno być:</i> Załącznik 4. Indykatoryna lista projektów strategicznych FST	Pomyłka w numeracji na podstawie listy załączników ze strony 56.	Uwaga nieuwzględniona. <i>W związku z zapisami rozporządzenia FST, które nie przewidują wskazywania listy projektów strategicznych, rozważa się jej przyjęcie w jednym z dokumentów wdrożeniowych. W związku z powyższym Lista ta nie będzie stanowiła załącznika do TPST jak pierwotnie zakładano.</i>
117.	Tabela dotycząca miejsc pracy w górnictwie	9	Dodanie tabeli dotyczącej potencjalnego zatrudnienia w nowych, zielonych branżach energetycznych (proporcji)	W dokumencie wyczerpująco zaprezentowano obecną sytuację na rynku górniczym i okołogórniczym, brakuje jednakże szerszej informacji i danych dotyczących predykcji miejsc pracy w nowych sektorach gospodarki związanych z OZE i ich przyszłości (oprócz ogólnej, prognozowanej liczby potencjalnych zatrudnionych w nowych sektorach).	Uwaga nieuwzględniona. <i>Szczegółowe prognozowanie liczby miejsc pracy na najbliższe 10 lat jest ryzykowne. Ponadto TPST jest dokumentem o</i>

					<i>charakterze strategicznym o większym stopniu ogólności.</i>
118.	Cel operacyjny: Zbilansowana energetyka podregionów górniczych oparta o alternatywne źródła energii	30	Wyszczególnienie rodzajów planowanych OZE, nowych sektorów, kierunków zbilansowanej energetyki	Jw. – brak odniesienia do konkretnych zapisów, które mogłyby ukierunkować FST oraz podkreśliłyby wartość i rzeczowość dokumentu. Choćby ogólne nakreślenie planowanej liczby pracowników w konkretnych sektorach, potrzebnych zawodów, umiejętności, rodzajów OZE korzystnie wpłynęłoby na merytorykę dokumentu.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Proponowane uzupełnienia są zbyt szczegółowe. TPST jest dokumentem o charakterze strategicznym o większym stopniu ogólności.</i>
119.	Utrzymanie dotychczasowych miejsc pracy	33	Wsparcie działań eksportowych dla firm okołogórniczych zagrożonych zakończeniem działalności w związku z wygaszaniem kopalni	Wsparcie ustawodawcy oraz interesariuszy państwowych winno dotyczyć również dywersyfikacji geograficznej (eksportu), czyli możliwości dostarczenia dóbr i usług do innych jednostek górniczych i krajów na terenie których działalność górnicza (w tej czy innej formie) jest prowadzona w początkowym okresie transformacji energetycznej. Dzięki tym działaniom część firm będzie mniej zagrożona koniecznością zwolnienia pracowników lub zakończenia działalności i nie dozna szoku, w którym gospodarka niemal w całości oparta na węglu musi w krótkim okresie dostosować się do wymogów Europejskiego Zielonego Ładu.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Wsparcie rozwoju sektora górniczego nie jest przedmiotem interwencji TPST. Natomiast wsparciem objęte będzie dywersyfikowania działalności firm.</i>
120.	Cały dokument	30, 38, 44, 48	Zamiana brzmienia frazy „alternatywne źródła energii” na odnawialne, bezemisyjne, neutralne dla środowiska, czyste bądź zielone	Alternatywne źródła energii w krajach rozwiniętych w rzeczywistości nimi nie są z uwagi na powszechność ich stosowania. W przypadku popularyzacji OZE w Polsce źródła te stanowią ważny fundament mixu energetycznego oraz rozwoju kraju, dlatego warto zastosować brzmienie dostosowane do obecnych realiów oraz przyszłości która będzie koncentrować się wokół dynamizacji wdrażania OZE, a nie węgla który wciąż traktowany jest jako tradycyjne źródło energii w kraju.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Pojęcie alternatywne oznacza inne niż kopalne.</i>
121.	Cały dokument	-	Wskazanie potencjału terenów typu brownfield w kontekście tworzenia nowych potencjałów rozwojowych tych miejsc, miejsc pracy oraz rekultywacji terenów w kierunku	Dokument w wyczerpujący sposób informuje o potencjalnych spadkach zatrudnienia w górnictwie, brak jednak informacji o znaczeniu ponownego wykorzystania terenów typu brownfield, które pojawiają się w znacznej ilości wskutek transformacji energetycznej. Tereny typu	Uwaga nieuwzględniona. <i>TPST jest dokumentem o charakterze strategicznym o większym stopniu ogólności. Tego rodzaju</i>

			czystej gospodarki, poprzez zapisy wskazujące jak dane tereny mogłyby być wykorzystane na nowo	brownfield są – w obliczu zasady poszanowania środowiska naturalnego – najlepszym możliwym terenem inwestycyjnym dla potencjalnych inwestorów, w przeciwieństwie do greenfield które naruszają owe środowisko. Sprawiedliwa transformacja winna również być sprawiedliwa dla terenów zielonych które są celowo uprzemysławiane, choć na terenie samorządów istnieją już obszary które wymagają rekultywacji a mogą zwrócić uwagę inwestorów.	<i>interwencja posiada osobny cel operacyjny wraz z kierunkami działań, gdzie wskazane jest na jakie cele mogą być wykorzystywane tereny typu brownfield.</i>
122.	Rozdział 1, punkt 1.2. • Tabela 2 Wykaz gmin województwa śląskiego w transformacji górniczej. • OSI – ośrodki wzrostu	11, 15	W związku z imiennym wskazaniem na terenie 7 podregionów dotkniętych negatywnymi skutkami transformacji 64 gmin w transformacji górniczej wnioskujemy o uwzględnienie tego czynnika przy podziale alokacji dedykowanej na TPST. Proponuje się podział alokacji konkursowej w ramach TPST w proporcjach: ➤ 60% alokacji dedykowanej dla 64 Gmin OSI w transformacji górniczej ➤ 40% alokacji na pozostałe miasta w podregionach. Jednocześnie z zaproponowanej puli 60% wnioskuję się o przyporządkowanie każdej z 64 gmin własnej alokacji do wykorzystania w rundzie konkursowej.	Wyodrębnienie części alokacji wprost dla 64 gmin w transformacji górniczej pozwoli na lepsze zaplanowanie działań i kompleksową likwidację problemów na terenie tych gmin, a tym samym na osiągnięcie zaplanowanych celów. Taki podział jest zasadny z uwagi na fakt, że gminy te borykają się z problemami nie występującymi na pozostałych obszarach w ogóle bądź w dużo mniejszej skali. Należy pamiętać, że środki dedykowane są tym terenom, które najbardziej dotknęły lub dotkną w najbliższej przyszłości skutki transformacji. Pozostałe obszary oprócz części alokacji w ramach TPST będą miały do dyspozycji inne źródła finansowania inwestycji.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Priorytetowe wsparcie z FST w ramach TPST mają gminy górnicze w ramach NUTS 3. Nie wklucza to jednak wsparcia gmin ościennych, które podejmą działania komplementarne, funkcjonalnie powiązane z działaniami-projektami gmin górniczych. Ewentualne informacje o podziale alokacji będą uwzględniane na etapie wdrożeniowym.</i>
GZM					
123.	2.1. Diagnoza skutków gospodarczych, społecznych i terytorialnych transformacji w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050	24	Propozycja: ujęcie aktualnej i prognozowanej imigracji wewnętrznej i z zagranicy na teren województwa, nie tylko depopulacji wg GUS (dane WUP, Zezwolenia na pobyt i prace Urz. Woj., sieci telefonii mobilnej, użytkownicy innych języków w mediach społecznościowych)	Prognozy demograficzne oparte tylko o wskaźniki GUS wskazują na depopulację do 2050 o 850 tys. osób. Dokument nie porusza jednak imigracji zarobkowej na teren województwa osób z kraju i zagranicy – tak prace proste, jak i wysokospecjalistyczne. A przecież transformacja cyfrowa i rozwój nowych przedsiębiorstw, centrów usług wspólnych i B+R implikuje napływ ludności.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Zapisy punktu 2.1 koncentrują się na kluczowych elementach wsparcia TPST.</i>

124.		27	Należy podkreślić wzrost liczby pasażerów w transporcie kolejowym w akapicie: <i>Województwo śląskie charakteryzuje się niską intensywnością przewozów komunikacją miejską oraz spadającą wartością liczby przewożonych pasażerów na przestrzeni ostatnich lat.</i>	Koleje Śląskie odnotowały wzrost liczby pasażerów z 15w 2015 do 20 mln/rok w 2019r.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Zapisy punktu 2.1 koncentrują się na kluczowych elementach wsparcia TPST.</i>
125.		28	Jako przeciwwagę warto wskazać sukcesy i wysokie miejsca w rankingach jakości miast zajmowane przez Katowice, Gliwice, Sosnowiec, Dąbrowę Górniczą, Mikołów, Tychy, Jaworzno, Pszczynę czy Tarnowskie Góry.	Trudno zgodzić się z zapisem: „Szkody górnicze, degradacja terenu i zabudowy związana z dawną lub obecną eksploatacją przekłada się również na postrzeganie regionu jako obszaru problemowego i nieatrakcyjnego do zamieszkania. ”	Uwaga nieuwzględniona. <i>Zapisy punktu 2.1 koncentrują się na kluczowych elementach wsparcia TPST.</i>
126.	2.4. Rodzaje przewidywanych operacji	40	Propozycja zmiany zapisu: „Efektywny system wzmacniający mobilność w podregionach górniczych W celu zwiększenia dostępności do lokalnych rynków pracy poprzez zapewnienie bardziej zintegrowanego i wysokiej jakości transportu publicznego, lepsze powiązanie transportowe zcentrami rozwoju podregionów górniczych oraz promocję ekologicznego i zeroemisyjnego transportu niezbędne są inwestycje w infrastrukturę transportową oraz zrównoważony transport publiczny. Projekty powinny systemowo rozwiązywać problemy wynikające z transformacji gospodarczej związanej z likwidacją miejsc pracy w przemyśle ciężkim (przeciwdziałanie powstawaniu	Mobilność to nie tylko autobusowa komunikacja miejska, co zresztą jest wskazane w innych miejscach dokumentu. To również rozwiązania szynowe, najbardziej ekologiczne i dające również najwięcej nowych miejsc pracy (m.in. dla przekwalifikowywanych kadr). Ponadto proponuję „zazielenienie” projektowanych rozwiązań punktowych i liniowych wzorem wiodących krajów imiast na świecie, zwłaszcza w kontekście zanieczyszczenia powietrza, jakości życia i ograniczenia zmian klimatycznych.	Uwaga nieuwzględniona. <i>TPST jest dokumentem o charakterze strategicznym o większym stopniu ogólności. Infrastruktura transportu szynowego będzie przedmiotem wsparcia ze środków innych funduszy Polityki Spójności (np. FS, KPO).</i>

			<p>dzielnic bezrobociastukturalnego). Wsparciem zostanie objęty zakup taboru zeroemisyjnego wraz z niezbędną infrastrukturą i urządzeniami służącymi do jego zasilania i utrzymania. Uzupełniając wsparciem objęta zostanie infrastruktura liniowa i punktowa transportu publicznego (linie kolejowe i tramwajowe, przystanki kolejowe i komunikacji miejskiej, wiaty, zatoki autobusowe, wyznaczanie bus pasów, miejsca przesiadkowe itp.). Preferowane będą inwestycje związane z nasadzeniem zieleni (redukcja temperatury w mieście, filtrowanie powietrza, ograniczenie hałasu) oraz wykorzystujące w jak największym stopniu energię z OZE oraz technologie wodorowe.</p>		
127.	<p>2.2. Potrzeby i cele w zakresie rozwoju do 2030 r. służącego osiągnięciu neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do 2050 r.</p> <p>W obszarze środowiska, cel operacyjny: Efektywny system wzmacniający mobilność w podregionach górniczych</p>	31	<p>W ramach planowanych rezultatów proponuje się wskazać budowę dróg rowerowych o znaczeniu transportowym.</p>	<p>W dokumentach wskazuje się na braki w zakresie infrastruktury rowerowej, a z drugiej strony wskazuje się na konieczność rozwoju mobilności miejskiej, zeroemisyjnego transportu. Jednym z podstawowych środków dla uzyskania ww. rezultatów jest zapewnienie możliwości budowy dróg rowerowych.</p> <p>W dokumencie wskazuje się na funkcje dróg rowerowych – transportową, dlatego też proponuje się wyraźnie wskazać, że drogi powinny taką funkcję spełniać.</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona.</p> <p><i>W sekcji 2.4 opisano w wystarczający sposób zakres wsparcia dla infrastruktury transportu rowerowego.</i></p>
128.	<p>MATRYCA LOGIKI INTERWENCJI TERYTORIALNEGO PLANU SPRAWIEDLIWEJ TRANSFORMACJI WOJEWÓDZTWA</p>	załącznik	<p>W ramach kierunków działania wskazano</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rozwój transportu przyjaznego środowisku - Rozwój komunikacji podregionów górniczych. 	<p>Budowa dróg rowerowych oznaczeniu transportowym stanowi właściwy kierunek działania, biorąc pod uwagę zagadnienia opisane w rubryce „problemy”.</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona.</p> <p><i>Infrastruktura rowerowa będzie wspierana w ramach kierunku Rozwój transportu przyjaznego środowisku. Nie planuje się</i></p>

	ŚLĄSKIEGO 2030 W obszarze środowisko w ramach wyzwania Poprawa mobilności mieszkańców i spójności transportowej podregionów górnictwa		Proponuje się uzupełnić powyższe o zapis: Budowę dróg rowerowych o znaczeniu transportowym		<i>utworzenia specjalnego kierunku tylko dla infrastruktury rowerowej.</i>
129.	(wyklucza się możliwość realizacji inwestycji związanych z termiczną utylizacją odpadów w ramach FST).	s. 37	Proponuje się dopuścić możliwość finansowania ze środków FST instalacji termicznego przekształcania odpadów komunalnych.	Instalacja termicznego przekształcania odpadów komunalnych: - stanowi niezwykle ważny element „domykający” gminne systemy gospodarowania odpadami komunalnymi z uwagi na konieczność ograniczenia masy odpadów komunalnych poddawanych składowaniu (nie wszystkie odpady komunalne da się poddać procesom recyklingu i ponownego użycia i jedynym sensownie uzasadnionym sposobem ich zagospodarowania jest odzysk zawartej w nich energii; w przeciwnym razie będą musiały zostać poddane składowaniu a jest to najmniej pożądany sposób zagospodarowania zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami); - stanowi alternatywne i zarazem nieprzerwane źródło zaopatrzenia w energię ciepłą oraz elektryczną z uwagi na planowane odejście w energetyce systemowej od paliwa węglowego; - rozwiązuje problemy w dwóch obszarach tj. ciepła systemowego oraz gospodarki odpadami komunalnymi;	Uwaga nieuwzględniona. <i>Wsparcie termicznego przekształcania odpadów komunalnych jest wykluczone ze wsparcia FST (rozporządzenie z 24 czerwca 2021 r.).</i>
130.		10,11,24	Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia	Nazwa własna GZM. Do zastąpienia wyrażenia Metropolia Górnośląska	Uwaga nieuwzględniona. <i>Nazwa Metropolia Górnośląska występuje w znaczeniu OSI funkcjonalnego przyjętego w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” i nie podlega zmianie.</i>

131.	OBSZAR ŚRODOWISKO	31	<ul style="list-style-type: none"> Zmniejszenie emisyjności transportu w wyniku budowy infrastruktury na rzecz transportu zeroemisyjnego i niezmotoryzowanego oraz zakupu zeroemisyjnych środków transportu. Poprawa komunikacji podregionów górniczych poprzez rozbudowę infrastruktury transportu zbiorowego oraz działania na rzecz integracji taryfowej oraz wprowadzania ITS. Propozycja dodania zapisu: Rozwój alternatywnych form mobilności miejskiej w tym zeroemisyjnych systemów bezzałogowej mobilności powietrznej na rzecz odciążenia transportu naziemnego oraz zmniejszenia generowanych przez niego zanieczyszczeń 	Rozwiązania w zakresie miejskiej mobilności powietrznej to odpowiedź na wiele problemów wskazanych w opracowaniu. Drony wykazują wysoki potencjał rozwojowy jako branża innowacyjna (3,26 mld zł wartość polskiego rynku dronów cywilnych (bez militarnych) w latach 2017- 2026 To 6-krotność rocznych wydatków B+R sektora rządowego). Raport Biała Księga Bezzałogowych Statków Powietrznych. Raport Polski Instytut Ekonomiczny. Ministerstwo Infrastruktury 2019). Scenariusze zastosowania dronów w miejskiej mobilności powietrznej to także przedmiot badań międzynarodowych, w których udział bierze GZM. Na obecnym etapie rozwoju sektora szczególnie akceptowalne społecznie pozostają zastosowania do misji ratowania życia czy monitoringu zanieczyszczeń środowiska. Już dziś drony z powodzeniem dokonują analizy, monitoringu i mapowania obszarów zdegradowanych. W scenariuszach miejskiej mobilności powietrznej istotne walory dronów upatruje się w ograniczaniu zanieczyszczeń i zmniejszenia natężenia ruchu w miastach.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Projekt nie wpisuje się bezpośrednio w cele TPST. Obszar mobilności nie stanowi głównego obszaru wsparcia w TPST. Inwestycje w mobilność bezzałogową są planowane w ramach Krajowego Planu Odbudowy.</i>
132.	OBSZAR: ŚRODOWISKO	40	<p>Wsparcie będzie kierowane również na rozwiązania na rzecz integracji i cyfryzacji transportu zbiorowego, w tym Inteligentne Systemy Transportu.</p> <ul style="list-style-type: none"> Propozycja dodania zapisu: z uwzględnieniem innowacyjnych form miejskiej mobilności powietrznej 	Na cele odciążenia ruchu ulicznego przy dostawie dóbr, wykorzystaniu potencjału dronów do przeciwdziałania i zarządzania kryzysowego, a w przyszłości szerokiego wykorzystania do transportu ludzi, w szczególności w celu skrócenia czasu ratowania życia.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Projekt nie wpisuje się bezpośrednio w cele TPST. Obszar mobilności nie stanowi głównego obszaru wsparcia w TPST. Inwestycje w mobilność bezzałogową są planowane w ramach Krajowego Planu Odbudowy.</i>
Gliwice					
133.	2.4. Rodzaje przewidywanych operacji	42	Dołączenie do katalogu osób obejmowanych wsparciem także osób pracujących, które nie są przewidziane do zwolnienia, a które	Obecny zapis „Wsparcie koncentrować się będzie na zapewnieniu pracownikom zatrudnionym w górnictwie lub przedsiębiorstwie powiązanym z górnictwem, zagrożonych zwolnieniem, przewidzianych do zwolnienia	Uwaga nieuwzględniona. <i>Outplacement jako rodzaj wsparcia skierowany jest z założenia do określonej</i>

			chcą zmienić kwalifikacje, lub doprecyzowanie zapisu.	lub zwolnionych z przyczyn ich nie dotyczących - indywidualnej ścieżki rozwoju w kierunku trwałego zatrudnienia..." sugeruje, że wsparcie będzie realizowane na zasadach podobnych do obecnego działania 7.4. <i>Outplacement</i> w ramach RPO WSL. W celu skuteczności procesu transformacji i jak największych możliwości zmiany miejsca zatrudnienia osób pracujących w górnictwie i branżach z nim powiązanych, wsparcie nie powinno ograniczać się tylko do tych osób, wobec których zapadły decyzje co do utraty pracy.	<i>grupy osób, niemniej w obszarze SPOŁECZEŃSTWO przewiduje się tworzenie warunków do rozwoju zawodowego poprzez zdobywanie nowych i specjalistycznych umiejętności, podnoszenie posiadanych kwalifikacji i kompetencji, a docelowo ma umożliwić płynną zmianę miejsca zatrudnienia, co oznacza możliwość wspierania szerszej grupy niż osoby objęte wsparciem typu outplacement.</i>
134.	Matryca interwencji		Dodanie do kierunków działań wsparcia szkolnictwa zawodowego	Zdiagnozowano problem związany z niedopasowaniem kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy, w związku z czym w planowanych działaniach powinny znaleźć się te związane ze wsparciem szkolnictwa zawodowego	Uwaga nieuwzględniona. Wsparcie szkolnictwa zawodowego znajduje się w kierunku: Tworzenie warunków do rozwoju zawodowego.
135.	Matryca interwencji		Kierunek działań związany z rozwojem turystyki, nie koreluje z problemami wskazanymi w kolumnie 1 – ewentualnie doprecyzowanie, że mowa o turystyce przemysłowej, w celu zachowania i wzmocnienia poczucia tożsamości regionalnej.	Działania związane z turystyką nie znajdują się w katalogu działań wspieranych z FST (art. 4 rozporządzenia ustanawiającego FST).	Uwaga nieuwzględniona. Wsparcie turystyki w TPST realizowane jest w bardzo ograniczonym zakresie, nie jest to kluczowy kierunek wsparcia. Niemniej jednak zawiera się w dwóch celach operacyjnych: Silna przedsiębiorczość podregionów górniczych oraz Efektywne wykorzystanie terenów przemysłowych podregionów górniczych na cele gospodarcze,

					<i>środowiskowe i społeczne.</i>
136.	Rozdziały 1-2 W ramach diagnozy i opisu obszaru objętego FST wskazuje się sporą liczbę miejsc pracy i tym samym dużą liczbę firm okołogórnich.	17, 25,30	Opisanego problemu firm okołogórnich nie rozwiążą jedynie nowe miejsca pracy. Wydaje się, że przy skali problemu tworzenie nowych miejsc pracy i wsparcie na otwarcie firm w innych branżach, niż górnicza, to za mało. Proponujemy uzupełnić dokument o działania związane z zachęcaniem przedsiębiorców do zmian oraz działania doradcze w zakresie przebranżowienia firmy. W rezultatach powinno pojawić się wsparcie nie tylko na tworzenie nowych miejsc pracy, ale i utrzymanie i przekształcanie obecnych.	Powinno się w szerszym zakresie, niż jest to opisane w działaniach, wesprzeć firmy okołogórnice w transformacji. Konieczne jest szersze wsparcie dla firm, zachęcające do przebranżowienia nie tylko przez tworzenie nowych miejsc pracy w tych firmach, ale przekształcania tych istniejących, przy wsparciu szkoleniowym dla pracowników. Doradztwo jest przewidziane jedynie na otwarcie nowych firm, natomiast wydaje się, że będzie ono konieczne dla firm, które będą chciały zmienić branżę. Dywersyfikacja firm branż okołogórnich jest zbyt ogólnie opisana, należałoby dokładniej wskazać jakiego rodzaju działania kryją się za tym określeniem. Należałoby większy nacisk położyć na utrzymanie pracownika i liczby miejsc pracy, a w kolejnym etapie na ich wzrost, ale w dziedzinie innej niż okołogórnica.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Wsparcie dywersyfikacji przedsiębiorstw okołogórnich, w tym usługi doradcze zawierają się w celu operacyjnym: Zdywersyfikowana oraz zasobo- i energooszczędna gospodarka podregionów górniczych.</i>
137.	Rozdział 2.4 W ramach FST zakłada się wsparcie terenów pogórnich, opis wsparcia jest kopią działań z RPO WSL2014-2020.	39	Powinno się rozszerzyć zakres możliwych działań na terenach zdegradowanych przemysłowych o badania gruntu.	Badanie zanieczyszczonego terenu jest podstawą do dalszych działań, a często są one na tyle kosztowne, że może być barierą dla dalszych działań, co przekłada się na szereg konsekwencji w tym wpływ na środowisko i jakość życia.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Badania gruntu są możliwe w ramach realizacji projektu w celu operacyjnym: Efektywne wykorzystanie terenów przemysłowych podregionów górniczych na cele gospodarcze, środowiskowe i społeczne.</i>
138.	Rozdział 2.4 Przy wsparciu mobilności miejskiej w podregionach wskazuje się, że projekty związane transportem miejskim powinny systemowo rozwiązać problemy wynikające z transformacji.	40	Nie ma takiej możliwości żeby projekty związane z transportem miejskim systemowo rozwiązały problemy związane z transformacją górniczą, mogą co najwyżej wesprzeć tę transformację.	Proponuję zmodyfikować to zdanie i wpisać działania związane z transportem zbiorowym i systemami cyfrowymi w działania towarzyszące.	Uwaga uwzględniona.

139.	Rozdział 2.4 W ramach FST wskazuje się, że w ramach wsparcia rynku pracy planuje się wdrożenie indywidualnych ścieżek rozwoju tylko dla pracowników zagrożonych zwolnieniem lub przewidzianych do zwolnienia.	42	Aby skutecznie zapobiec skutkom transformacji, należałoby zachęcać pracowników sektora górniczego do zmiany branży zanim będą zagrożeni zwolnieniem lub zwolnieni.	Proponuję nie wykluczać pracowników zatrudnionych, którzy jednak ze względu na plan zamknięcia danej kopalni dopiero za 10 lat, nie będą kwalifikować się do wsparcia.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Outplacement jako rodzaj wsparcia skierowany jest z założenia do określonej grupy osób, niemniej w obszarze SPOŁECZEŃSTWO przewiduje się tworzenie warunków do rozwoju zawodowego poprzez zdobywanie nowych i specjalistycznych umiejętności, podnoszenie posiadanych kwalifikacji i kompetencji, a docelowo ma umożliwić płynną zmianę miejsca zatrudnienia, co oznacza możliwość wspierania szerszej grupy niż osoby objęte wsparciem typu outplacement.</i>
140.	uwaga ogólna			Celem Funduszu na rzecz sprawiedliwej transformacji jest łagodzenie skutków społecznych, gospodarczych i środowiskowych przejścia na gospodarkę neutralną dla klimatu. Planowane ograniczanie wydobycia węgla kamiennego, będzie miało oddziaływanie na gospodarstwa domowe dla których węgiel stanowi źródło ogrzewania. Należałoby więc zaplanować wsparcie dla gospodarstw domowych na zmianę źródeł ciepła (a niejednokrotnie na i na montaż całej instalacji ogrzewania np. w przypadku likwidacji pieców kaflowych), zarówno logistyczne jak i finansowe, jako uzupełnienie działań w ramach innych programów krajowych i unijnych lub jako alternatywę dla nich. Wsparcie obok wspomnianych ogólnie w TPST „kompleksowych inwestycji”	Uwaga uwzględniona.
141.	Rozdział 2.4. obszar społeczeństwo	43	„Uzupełnieniem podejmowanych działań będzie wspieranie inicjatyw	Nie można założyć programowo, że będą inicjatywy oddolne. Inicjatywy oddolne podejmowane są przez daną	Uwaga nieuwzględniona. <i>Podtrzymujemy, że</i>

	Kompleksowy system wsparcia społecznego i zdrowotnego aktywizujący mieszkańców podregionów górniczych. „Uzupełnieniem podejmowanych działań będą inicjatywy oddolne, w ramach których (...)”		oddolnych, w ramach których (...)”	społeczność z wyniku jakiejś potrzeby/pomysłu, a nie założeń programu.	<i>konieczne jest zapewnienie finansowania realizacji inicjatyw oddolnych społeczności lokalnych odpowiadających na zidentyfikowane potrzeby społeczne.</i>
142.	Rozdział 2.4. obszar GOSPODARKA „wyklucza się możliwość realizacji inwestycji związanych z termiczną utylizacją odpadów w ramach FST”	37	Propozycja usunięcia wykluczenia możliwości realizacji inwestycji związanych z termiczną utylizacją odpadów w ramach FST	Obecnie system produkcji ciepła w wielu przedsiębiorstwach energetycznych oparty jest wyłącznie o paliwa kopalne (węgiel kamienny). Możliwość uzyskania wsparcia na inwestycje związane z termicznym przetwarzaniem odpadów i wykorzystaniem powstałej energii pozwoliłyby znacznie ograniczyć spalanie węgla.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Wsparcie termicznego przekształcania odpadów jest wykluczone ze wsparcia FST (rozporządzenie z 24 czerwca 2021 r.).</i>
Osoba prywatna					
143.	1.2. Wskazanie terytoriów, w przypadku których oczekuje się, że będą najbardziej dotknięte negatywnymi skutkami transformacji, oraz uzasadnienie tego wyboru za pomocą odpowiednich szacunków dotyczących wpływu na gospodarkę i zatrudnienie opartych na informacjach zawartych w sekcji 1.1	17-19 (dotyczy: Tabela 3)	Dopisanie „Elektrownia Łagisza” do kolumny „KOPALNIE I ELEKTROWNIE PRZEZNACZONE DO LIKWIDACJI LUB RESTRUKTURYZACJI” wraz z określeniem roku zamknięcia nie późniejszego niż 2050.	Elektrownia Łagisza jest elektrownią na węgiel kamienny, a tego typu źródła energii elektrycznej mogą nie mieć racji bytu w sytuacji, w której Unia Europejska zobowiązała się do osiągnięcia neutralności klimatycznej do roku 2050, zatem konieczne jest założenie, że ta elektrownia zostanie zamknięta nie później niż w roku 2050.	Uwaga uwzględniona. <i>Zapis uzupełniony.</i>
144.	3.2. Monitorowanie i ewaluacja	54	W miejsce roku 2024 w zdaniu „Dla wskaźników produktu ustala się cele pośrednie do osiągnięcia na koniec roku 2024, które podlegają weryfikacji podczas przeglądu śródkresowego.” proponuję wprowadzenie roku 2025.	Realnie rzecz biorąc, TPST zacznie być realizowany nie wcześniej niż na przełomie 2021/22. Wyznaczenie celów pośrednich do zrealizowania w 2-3 lata jest zatem nieroztropne, gdyż z praktyki wydatkowania funduszy UE wiadomo, że nie da się osiągnąć pełnoskalowych efektów wydatkowania środków w tak krótkim czasie i przegląd śródkresowy mógłby być zatem wypaczony odnośnie	Uwaga nieuwzględniona. <i>Zasady monitoringu wynikają z zapisów rozporządzenia FST z 24 czerwca 2021 r.</i>

				realności i skuteczności TPST. Dlatego też proponuję przedłużenie czasu na osiągnięcie wskaźników śródkresowych o jeden rok, do roku 2025.	
145.	3.3. Podmiot(-y) koordynujący(-e) i monitorujący(-e)	55	Proponuję dopisanie tego, kto będzie rozstrzygał o modelu zarządzania FST.	Z punktu widzenia partycypacji społecznej i transparentności decyzyjnej w procesie sprawiedliwej transformacji jest istotne, aby było wiadome, kto będzie decydował o modelu zarządzania FST.	Uwaga nieuwzględniona. <i>Trwają ustalenia pomiędzy stroną rządową a Komisją Europejską. Zapisy zostaną uzupełnione na późniejszym etapie.</i>
146.	3. Mechanizmy zarządzania	55	Proponuję dopisanie podrozdziału 3.4. „Zasady awaryjnej dystrybucji środków z FST”, w którym byłoby określone, że w razie utraty przez jedną lub więcej gmin dostępu do środków z FST z powodu otwarcia nowej kopalni węgla kamiennego zwolnione środki są rozdysponowywane na pozostałe gminy proporcjonalnie do ich liczby ludności określonej na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań w 2021 r.	Zagrożenie w postaci otwarcia nowej lub nowych KWK na obszarze objętym TPST zdaje się być realne. Dlatego też trzeba przewidzieć czytelny mechanizm pozwalający na zmianę alokacji środków w razie odebrania ich choć jednej gminie. Proponuję prosty, maksymalnie obiektywny klucz podziału środków w postaci liczby ludności wyliczonej na podstawie wyników NSP 2021.	Uwaga nieuwzględniona. <i>TPST ma charakter regionalny, a wsparcie będzie rozdysponowane nie na konkretne gminy ale w ramach NUTS3.</i>
Grupa Fasing					
147.	Niezależnie od zapisów programu Grupa przesłała pytania		Efekt zachęty. Do którego etapu może posunąć się inwestycja przed złożeniem wniosku? Np. czy w przypadku projektów polegających na stworzeniu nowych miejsc pracy i dywersyfikacji oferty dla branż poza górniczych lub rozwoju elektromobilności można rozpocząć procesy administracyjne (pozwolenia na budowę, wnioski o przyłącza mediów itp.)? W przypadku projektów dotyczących ciepłowni i przejścia na kogenerację, czy możliwe		Odpowiedź na pytanie. <i>Kwestie wdrożeniowe nie będą przedmiotem TPST.</i>

			jest rozpoczęcie procesu starania si uzyskanie promesy koncesji, udział w aukcjach itp. (kroki konieczne przed rozpoczęciem budowy infrastruktury)? Czy doprecyzowane są już kryteria efektu zachęty?		
148.			Kogeneracja w ciepłowni – czy można składać wnioski w ramach FST jednocześnie ubiegając się o premię gwarantowaną/kogeneracyjną (z Urzędu Regulacji Energetyki) przysługującą tego typu projektom? Poza tym czy udział w FST nie wyklucza starania się o inne instrumenty wsparcia?		Odpowiedź na pytanie. <i>Kwestie wdrożeniowe nie będą przedmiotem TPST.</i>
149.			Jak aktualnie przedstawia się harmonogram wdrażania Funduszu Sprawiedliwej Transformacji? Jakich ram czasowych się możemy spodziewać? Czy aktualne jest, że możliwości składania wniosków pojawią się we wrześniu/październiku tego roku?		Odpowiedź na pytanie. <i>Harmonogram udzielania wsparcia uzależniony jest od wyniku negocjacji TPST z Komisją Europejską.</i>